



Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting

# Ontwikkeling financiële positie kwetsbare huurders

Een onderzoek naar de ontwikkeling van de inkomsten en uitgaven 2010-2020

Jasja Bos, Marjan Verberk

# **Ontwikkeling financiële positie kwetsbare huurders**

## **Een onderzoek naar de ontwikkeling van de inkomsten en uitgaven 2010-2020**

*Auteurs*

*Jasja Bos*

*Marjan Verberk*

---

Nibud, februari 2021

In opdracht van Aedes en Woonbond

# Samenvatting

## Inleiding

Het Nibud concludeerde in 2019 dat 800.000 huurders in de knel komen doordat zij de minimale bedragen voor levensonderhoud niet kunnen betalen. Mede naar aanleiding van die uitkomsten hebben Aedes en Woonbond het Nibud gevraagd om uitgebreid te kijken naar de financiële positie van de kwetsbare huurders. In dit onderzoek kijken we daarom hoe de uitgaven van deze kwetsbare huurders zich hebben ontwikkeld in de afgelopen 10 jaar. Daarbij kijken we niet alleen naar de huur, maar ook naar alle andere uitgaven uit het huishoudbudget.

## Onderzoeksmethode

Om de financiële positie van kwetsbare huurders en de ontwikkeling daarvan inzichtelijk te maken hebben we in dit rapport voor een aantal situaties voorbeeldbegrotingen opgesteld. In die voorbeeldbegrotingen staat het huishoudbudget weergegeven waarin de inkomsten inclusief toeslagen zijn afgezet tegen de minimale uitgaven (basisbedragen). Er is gekeken naar alleenstaanden zonder en met kinderen en paren met kinderen. Naast het sociaal minimum is ook gekeken naar een inkomen ter hoogte van 130 procent daarvan.

## Bevindingen financiële positie kwetsbare huurders

Uit de begrotingen die zijn opgesteld voor huurders met een laag inkomen blijkt dat alleenstaande huurders met een bijstandsuitkering elke maand weinig overhouden. Alleenstaande ouders hebben dankzij de relatief hoge toeslagen meer bestedingsruimte. Paren met kinderen met een bijstandsuitkering hebben juist een negatieve bestedingsruimte. Huurders met een inkomen net boven de bijstandsnorm hebben meer bestedingsruimte dan op bijstandsniveau.

## Ontwikkeling financiële positie

In dit onderzoek is ook gekeken naar de ontwikkeling van het inkomen, de huur, de zorg en de totale overige uitgaven. Uit deze analyse blijkt dat door de compensatie vanuit de zorg- en huurtoeslag de stijging van de huur en de zorgkosten relatief beperkt is gebleven voor huishoudens met een laag inkomen. De stijging van deze posten was lager dan de stijging van het inkomen. Zonder deze toeslagen zouden de huur en de zorg harder stijgen. De overige uitgaven zijn in totaal ook gestegen in de periode 2010-2020, maar zeker op bijstandsniveau bleef de stijging beperkt. De stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door algemene prijsstijgingen en in sommige gevallen door veranderingen in maatschappelijke ontwikkelingen.

De ontwikkeling van de inkomsten en uitgaven hebben gezorgd voor een verbetering van de betaalbaarheid. De inkomenspositie is over het algemeen verbeterd en de resultaten van het onderzoek duiden op een verbetering van de situatie sinds 2018, het jaar waar naar gekeken is in het onderzoek uit 2019. Inmiddels brengen de huidige economische omstandigheden de verbetering, voor zover die daadwerkelijk gerealiseerd is, in gevaar. Het blijft daarom onverminderd van belang om huishoudens die vanwege hun financiële positie een kwetsbare groep vormen te ondersteunen en te faciliteren dat hun positie verbetert.

## Beleidsopties

In het tweede deel van dit rapport zijn een aantal beleidsopties uitgewerkt en is de impact hiervan zichtbaar gemaakt op de financiële positie van kwetsbare huurders. De beleidsopties zijn opgesteld door Aedes en Woonbond.

### **Inkomensverhoging meest effectief**

Bij het uitwerken van de verschillende beleidsopties hebben we gezien dat de financiële positie van kwetsbare huurders het sterkst verbetert door een verhoging van het inkomen. Een verhoging van de bijstand met 10 procent zorgt er bij alleenstaanden en paren met kinderen voor dat een huur ter hoogte van de aftoppingsgrens betaalbaar wordt naast de basisbedragen. Een verhoging met 20 procent maakt een huur ter hoogte van de liberalisatiegrens betaalbaar voor paren met kinderen.

Een andere maatregel is het verhogen van de bijstandsnorm enkel voor paren met kinderen. Nu krijgen partners beide 50 procent van het minimumloon, terwijl alleenstaanden 70 procent krijgen.

Huurders met een inkomen net boven het sociaal minimum (130 procent van de bijstandsnorm) hebben meer ruimte, maar bij een huur ter hoogte van de liberalisatiegrens is die ruimte voor alleenstaanden beperkt en voor paren met kinderen te beperkt. Een verhoging van het minimumloon met 10 procent maakt een dergelijke huur wel betaalbaar voor alleenstaanden naast de normuitgaven. Een verhoging van 20 procent bewerkstelligt hetzelfde voor paren met kinderen.

### **Inkomensverhoging specifiek voor paren met kinderen**

Een maatregel die specifiek de inkomenspositie van paren met kinderen met een laag inkomen kan verbeteren is de verhoging van het kindgebonden budget. Eenoudergezinnen hebben hier ook veel baat bij. Verhoging van het kindgebonden budget met hetzelfde bedrag als eenoudergezinnen krijgen komt overeen met een verhoging van het minimumloon met 20 procent. Dit resulteert in een dusdanige verbetering van de financiële positie dat naast de normbedragen ook een huur ter hoogte van de liberalisatiegrens betaalbaar is.

### **Kostenverlaging**

Een aantal beleidsopties zijn niet gericht op inkomensverhoging, maar op verlaging van bepaalde uitgaven. Bij dergelijke opties moet het de bedoeling zijn dat huishoudens die te maken hebben met relatief hoge uitgaven, specifiek worden gecompenseerd voor die uitgavenposten. Een generieke verlaging van de huur of van de zorgkosten is niet specifiek genoeg om huishoudens met een relatief hoge huur of relatief hoge zorgkosten tegemoet te komen.

### **Verlagen zorgkosten**

Eén van de uitgavenposten die voor veel mensen relatief aanzienlijk zijn, zijn de kosten voor zorg, de zorgpremie en het eigen risico. Eén beleidsoptie ziet toe op het verlagen van de zorgkosten door het afschaffen van het verplichte eigen risico. Omdat dit een vrij generieke maatregel is, kan er ook gedacht worden aan het verhogen van de zorgtoeslag. Hier hebben ook huishoudens met geen of lage zorgkosten profijt van.

### **Huurverlaging en aanpassing huurtoeslag**

Een verlaging van de huur wordt in veel gevallen gedeeltelijk tenietgedaan door een lagere huurtoeslag. Daarmee is de maatregel, vooral voor lagere inkomens met recht op huurtoeslag maar beperkt effectief.

Er is ook gekeken naar aanpassingen in de huurtoeslag. Bijvoorbeeld een verhoging van het tarief van 65 naar 75 procent. Ook dit heeft een relatief beperkt effect.

Beide opties hebben door de systematiek van de huurtoeslag alleen effect bij een huur tussen de kwaliteitskortingsgrens en de liberalisatiegrens.

Wanneer de basishuur (eigen bijdrage) in de huurtoeslag wordt afgeschaft, heeft dat een aanzienlijk groter effect dan een verhoging van het tarief van 65 naar 75 procent, of van een huurverlaging met 5 of 10 procent.

Een specifieke problematiek betreft huurders met een laag inkomen en een huur vanaf de liberalisatiegrens. Een beleidsoptie ziet toe op het verstrekken van huurtoeslag bij een huur boven de liberalisatiegrens (met 0 procent vergoeding vanaf die grens). Voor huurders met een laag inkomen betekent dit dat een dergelijke huur weliswaar niet volledig betaalbaar wordt naast de overige uitgaven, maar wel dat het beter betaalbaar wordt, om bijvoorbeeld korte perioden beter te kunnen overbruggen.

Binnen de huidige systematiek van de huurtoeslag betekent dit geen verbetering voor alleenstaanden met een hoger inkomen. Maar wel voor meerpersoonshuishoudens, die wellicht vaker te maken hebben met een hogere huur.

### **Afweging beleidsopties**

Er is een redelijk breed palet aan beleidsopties doorgerekend die de inkomenspositie van kwetsbare huurders kunnen verbeteren. V.w.b. orde van grootte van het effect op de financiële positie van kwetsbare huurders vallen ze als volgt in te delen:

#### **– € 15 tot € 35:**

- afschaffen eigen risico zorgverzekering
- generieke huurverlaging met 10 procent
- aanpassen huurtoeslag (65 naar 75 procent)

#### **– € 100 (of meer):**

- verhoging bijstand en/of minimumloon met 10 procent (of meer)
- verhoging kindgebonden budget bij niet-alleenstaanden

#### **– Effect afhankelijk van hoogte huur:**

- Vanaf huurtoeslaggrens ook toegang tot huurtoeslag
- Verlaging huur op bijstandsniveau naar kwaliteitskortingsgrens

## INHOUD

1.	Inleiding .....	5
1.1	Inleiding .....	5
1.2	Vraagstelling .....	5
1.3	Leeswijzer .....	5
2.	Huurders met betaalrisico's .....	6
2.1	Inleiding .....	6
2.2	Risicogroepen .....	6
3.	Methode .....	8
3.1	Inleiding .....	8
3.2	Begrotingen .....	8
3.3	Voorwaarden aan de begrotingen .....	9
3.4	Methode betaalbaarheid .....	9
4.	De financiële positie van kwetsbare groepen .....	12
4.1	Inleiding .....	12
4.2	Huishoudbudgetten .....	12
4.3	Betalbaarheid .....	15
4.3.1	Bijstandsniveau .....	15
4.3.2	Parttime minimumloon .....	15
4.3.3	Een hogere huur .....	15
4.3.4	Passend toewijzen .....	17
4.4	Conclusie .....	17
5.	Ontwikkeling financiële positie .....	18
5.1	Inleiding .....	18
5.2	Inkomen .....	18
5.3	Uitgaven .....	20
5.3.1	Huur .....	20
5.3.2	Zorgkosten .....	22
5.3.3	Overige uitgaven .....	24
5.4	Betalbaarheid .....	26
5.5	Conclusie .....	28
6.	Conclusies .....	30
7.	Beleidsopties .....	31
7.1	Inleiding .....	31
7.2	Opties .....	31
7.2.1	Verhogen bijstand 10%/20%/30%/40% .....	31
7.2.2	Verhogen minimumloon 10%/20%/30%/40% .....	32
7.2.3	Afschaffen eigen risico zorgverzekering .....	33
7.2.4	Verhoging kind gebonden budget (bij niet- alleenstaanden) .....	34
7.2.5	Verlagen huur huurders op bijstandsniveau naar kwaliteitskortingsgrens .....	35
7.2.6	Generieke huurverlaging 5%/10% .....	35
7.2.7	Verhoog vergoeding huurtoeslag van 65 naar 75 procent .....	36
7.2.8	Aanpassen huurtoeslaggrens .....	37
7.2.9	Afschaffen minimum basishuur .....	38
7.2.10	Gratis kinderopvang .....	40

7.3	Samenvatting beleidsopties.....	40
	Bijlage 1   Verantwoording uitgavencijfers.....	43
	Bijlage 2   Begrotingen .....	46





# 1. Inleiding

## 1.1 Inleiding

Het Nibud concludeerde in 2019 dat 800.000 huurders in de knel komen doordat zij de minimale bedragen voor levensonderhoud niet kunnen betalen<sup>1</sup>. Mede naar aanleiding van die uitkomsten hebben Aedes en Woonbond het Nibud gevraagd om uitgebreid te kijken naar de financiële positie en betaalrisico's van de kwetsbare huurders. In dit onderzoek kijken we daarom hoe de uitgaven van deze kwetsbare huurders zich hebben ontwikkeld in de afgelopen 10 jaar. Daarbij kijken we niet alleen naar de huur, maar ook naar alle andere uitgaven uit het huishoudbudget.

## 1.2 Vraagstelling

Aedes en Woonbond willen inzicht in de financiële positie van huurders met betaalrisico's. Vragen hierbij zijn:

- Welke huishoudens hebben een betaalrisico, zowel in de sociale huursector als in de vrije huursector? Welke huishoudsamenstelling en inkomenspositie hebben deze huishoudens? Hoe ziet een huishoudboekje van deze huishoudens eruit?
- Hoe hebben de inkomsten en de uitgaven van deze huishoudens zich de afgelopen 10 jaar ontwikkeld? Hierbij gaat het naast de huur ook om de overige uitgaven.
- Bij welke oplossingen zijn deze huishoudens gebaat om de betaalrisico's te verkleinen?

## 1.3 Leeswijzer

Dit rapport bevat twee delen en is als volgt opgebouwd:

### Deel 1

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de groepen huurders met betaalrisico's. In hoofdstuk 3 wordt de methode beschreven waarmee we inzicht geven in de huishoudbudgetten van huurders met betaalrisico's. Ook wordt ingegaan op de methode waarmee iets gezegd kan worden over betaalbaarheid. In hoofdstuk 4 worden de huishoudbudgetten bekeken van huurders met betaalrisico's. In hoofdstuk 5 wordt inzicht gegeven in hoe de inkomsten en uitgaven zich de afgelopen tien jaar hebben ontwikkeld. In hoofdstuk 6 zijn de belangrijkste conclusies van het eerste deel weergegeven.

### Deel 2

In hoofdstuk 7 zijn de effecten uitgewerkt van een aantal beleidsopties.

---

<sup>1</sup> Verberk, M., Warnaar, M, Bos, J., "Hoe gaan mensen om met hoge woonlasten?", Nibud, 2019

## 2. Huurders met betaalrisico's

### 2.1 Inleiding

Volgens de methode van betaalbare woonlasten van het Nibud, zijn woonlasten over het algemeen nog betaalbaar als het huishouden voor de overige uitgaven nog de normbedragen beschikbaar heeft. Als een huishouden aan de overige uitgaven minder besteedt dan de normbedragen, maar meer dan de basisbedragen, dan is er waarschijnlijk geen acuut probleem, maar is er op de langere termijn een vergroot risico op betalingsproblemen. In individuele gevallen kan die situatie best houdbaar zijn, maar over het algemeen vormt dat geen goede basis voor een advies over de hoogte van de woonlasten. Dat geldt helemaal als het huishouden voor de overige uitgaven minder beschikbaar heeft dan de basisbedragen. In individuele gevallen is dit mogelijk enige tijd vol te houden, maar dan is er een zeer grote kans op betalingsproblemen. Om meer zicht te krijgen op dit risico richten we ons in dit onderzoek op de kwetsbare groepen.

### 2.2 Risicogroepen

Uit het eerder genoemde onderzoek naar hoe mensen omgaan met hoge woonlasten blijkt dat een kwart van de huurders een dusdanig hoge huur heeft dat zij de basisbedragen niet kunnen betalen. Het gaat relatief vaak om de volgende groepen:

- respondenten onder de AOW-gerechtigde leeftijd, vooral respondenten in de leeftijd tot 25 jaar;
- respondenten in een flatwoning;
- respondenten met een netto maandinkomen tot 1.500 euro;
- bijstandsgerechtigden;
- respondenten met een andere uitkering;
- alleenstaanden;
- eenoudergezinnen.

Verder komen ook de volgende groepen mogelijk in de financiële problemen:

- respondenten met een netto inkomen tussen de 1.500 en 2.000 euro netto per maand;
- alleenstaande ouderen.

Uit andere onderzoeken komen vergelijkbare groepen naar voren. Zo signaleert het PBL betaalrisico's bij huurders met een laag inkomen (rond of onder het sociaal minimum) en huurders die een inkomensdaling hebben ervaren. En ook uit het Nibud onderzoek naar de financiële positie van Amsterdamse huurders blijkt dat alleenstaanden en bijstandsgerechtigden financieel risico lopen, omdat zij de basisbedragen niet kunnen betalen<sup>2</sup>.

Om inzicht te geven in het huishoudboekje van huishoudens met betaalrisico's, stellen we in dit onderzoek een aantal zogenaamde voorbeeldbegrotingen op waarin gekeken wordt naar verschillende niveaus van betaalbaarheid: namelijk of de minimaal noodzakelijke uitgaven betaalbaar zijn (de basisbedragen) en of een iets hoger niveau van betaalbaarheid haalbaar is (de normbedragen). We doen dit voor de jaren 2010, 2015 en 2020 en gaan daarbij in op de ontwikkeling van de uitgaven in deze periode.

---

<sup>2</sup> J. Bos, S. Lamers, M. Verberk en M. Warnaar, "De financiële positie van huurders in Amsterdam", Nibud 2020

Gelet op bovenstaande risicogroepen focussen we ons in dit onderzoek op alleenstaanden, eenoudergezinnen en paren met kinderen. We zullen hierbij kijken naar een inkomen op bijstandsniveau en 130 procent daarvan. Bij eenoudergezinnen en paren met kinderen gaan we uit van een kind op de basisschool en een kind op de middelbare school.

### **Omvang doelgroep**

In 2019 waren er ruim een half miljoen (521,7 duizend) huishoudens met ten minste 1 jaar een inkomen tot 101 procent van het sociaal minimum<sup>3</sup>. Voor het grootste deel (353 duizend) ging het om huishoudens met een huurwoning. Alleenstaanden hadden het vaakst zo'n laag inkomen (353 duizend). In mindere mate ging het om eenoudergezinnen (64,9 duizend), paren zonder kinderen (58,2 duizend) en paren met kinderen (39,2 duizend).

Het aantal huishoudens dat vier jaar of langer zo'n laag inkomen had was 223,2 duizend. In drie kwart van de gevallen ging het om alleenstaanden. In 10 procent van de gevallen betrof het eenoudergezinnen. Eveneens 10 procent waren paren zonder kinderen en dan meestal vanaf de AOW-leeftijd. In 4 procent van de gevallen waren het paren met kinderen die langdurig zo'n laag inkomen hadden.

---

<sup>3</sup> CBS, Statline: <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/83841NED/table?ts=1610005758934>

## 3. Methode

### 3.1 Inleiding

In dit onderzoek wordt gekeken naar de financiële positie van huurders met betaalrisico's. Daarvoor kijken we naar het huishoudbudget door middel van voorbeeldbegrotingen. Die begrotingen zijn opgebouwd volgens de zogenaamde pakketmethode, waarbij per uitgavenpost onderscheid wordt gemaakt in verschillende producten en diensten waarvoor bedragen zijn vastgesteld.

### 3.2 Begrotingen

Om te beoordelen of huishoudens tenminste in de minimaal onvermijdbare uitgaven kunnen voorzien, worden begrotingen opgesteld. Deze begrotingen zijn ingedeeld volgens de methode van het basispakket aangevuld met een apart pakket met de minimale uitgaven voor sociale participatie. In bijlage 1 staat meer informatie over de uitgavencijfers.

#### **Basispakket**

Het basispakket bestaat uit uitgaven die voor elk huishouden niet of moeilijk vermijdbaar zijn. In het pakket zitten vrij goedkope artikelen (niet de allergeodkoopste) die algemeen verkrijgbaar zijn. We houden geen rekening met tweedehands artikelen.

In bijlage 1 staan de uitgangspunten en de samenstelling van de pakketten beschreven. Het basispakket en het pakket voor sociale participatie zijn op bepaalde punten verschillend voor de diverse huishoudtypen. Een alleenstaande staat immers voor andere kosten dan bijvoorbeeld een gezin met kinderen.

In alle begrotingen onderscheidt het Nibud drie soorten uitgaven:

- Vaste lasten: Komen regelmatig terug. Meestal vaste bedragen waar een contract aan ten grondslag ligt. Voorbeelden zijn de huur, energiekosten en verzekeringen.
- Reserveringsuitgaven: Komen niet regelmatig voor. De hoogte is niet precies bekend. Voorbeelden hiervan zijn de kosten voor inventaris (meubels, apparatuur/witgoed) en kleding.
- Huishoudelijke uitgaven: Steeds terugkerende uitgaven die maandelijks kunnen variëren. Voorbeelden zijn voeding, was- en schoonmaakartikelen en persoonlijke verzorging.

#### **Sociale participatie**

Als voorbeeld heeft het Nibud een pakket aan uitgaven voor sociale participatie opgesteld. Dit pakket is opgesteld in samenwerking met het Sociaal Cultureel Planbureau. Het gaat bijvoorbeeld om uitgaven aan contributies en abonnementen, bezoek ontvangen en op bezoek gaan, vakantie/uitgaan en recreatief vervoer. De uitgaven voor sociale participatie staan beschreven in bijlage 2.

#### **Persoonlijk onvermijdbare uitgaven**

Naast de noodzakelijke uitgaven die in de pakketten zijn opgenomen, kunnen er in individuele gevallen persoonlijk moeilijk of niet-vermijdbare uitgaven zijn. Dit zijn uitgaven die voor een bepaald persoon onontkoombaar zijn. Bijvoorbeeld wanneer iemand

een speciaal dieet moet volgen of alimentatie moet betalen. Deze uitgaven worden in dit rapport niet meegenomen. In de begrotingen is ook geen rekening gehouden met kosten voor een huisdier of voor roken. Deze uitgaven worden niet gezien als noodzakelijk.

### **3.3 Voorwaarden aan de begrotingen**

Aan de begrotingen worden drie belangrijke voorwaarden opgelegd.

#### **1. Zeer goed met geld kunnen omgaan**

Een goed overzicht van alle inkomsten en uitgaven is noodzakelijk. Alleen dan kan er voldoende geld opzij worden gezet om onregelmatige uitgaven te kunnen doen. Een gebrek aan goed overzicht kan vaak confronterend zijn en moeilijk te doorbreken.

#### **2. Alle inkomensondersteuning aanvragen**

Toeslagen en tegemoetkomingen beslaan vaak een groot deel van het totale inkomstenplaatje. Het is daarom voor huishoudens belangrijk om te weten op welke inkomensondersteuning men recht heeft en hoe en waar deze moet worden aangevraagd. Het tijdig doorgeven van gegevens is hierbij belangrijk. En daarmee dus ook een actieve houding.

#### **3. Geen grote persoonlijk onvermijdbare uitgaven hebben**

Hoge persoonlijk onvermijdbare uitgaven zoals afbetalingen, zorgkosten of een hoge huur, kunnen het moeilijk of onmogelijk maken om een sluitende begroting op te stellen. Als de uitgaven niet omlaag gebracht kunnen worden, dan resteert er niks anders dan om te bezuinigen op overige uitgaven. In het geval van de begrotingen met minimale uitgaven, zoals ze in dit rapport zijn opgesteld, ontstaat het gevaar dat er ook bezuinigd wordt op noodzakelijke uitgaven. Dit kan er toe leiden dat er totaal geen reserves meer zijn om tegenslagen op te kunnen vangen, dat rekeningen niet meer betaald worden waardoor schulden ontstaan of dat gezondheidsbedreigende omstandigheden ontstaan.

### **3.4 Methode betaalbaarheid**

Huishoudens besteden hun besteedbaar inkomen aan een groot aantal uitgavenposten. De methode om de betaalbaarheid te beoordelen gaat uit van het afzetten van het besteedbaar inkomen tegen de woonlasten en de ruimte in het budget voor overige uitgaven.

Die ruimte in het budget voor overige uitgaven kan op verschillende bestedingsniveaus worden ingevuld. Het Nibud kent drie soorten niveaus wat betreft bestedingen aan de overige uitgaven: de basisbedragen, de voorbeeldbedragen en de normbedragen. Deze lichten we hieronder toe.

#### **Basisbedragen**

Het laagste niveau van bestedingen zijn de basisbedragen. De basisbedragen zijn de bedragen die een huishouden minimaal beschikbaar moet hebben voor de overige uitgaven, d.w.z. de niet-woonuitgaven die behoren tot het basispakket. Het basispakket omvat een pakket aan goederen en diensten die voor elk huishouden vrijwel onvermijdbaar zijn, zoals een door het Voedingscentrum gespecificeerd dieet voor gezonde voeding, het hebben van een adequate zorgverzekering, etc. Het Nibud heeft dit basispakket samengesteld en bekijkt jaarlijks of het pakket nog alle goederen en diensten bevat die voor een huishouden moeilijk vermijdbaar zijn. Zo nodig past het Nibud de

samenstelling van het basispakket aan. Een beschrijving van de basisbedragen staat in bijlage 1. De basisbedragen zijn afhankelijk van de huishoudsamenstelling, maar onafhankelijk van het inkomen.

### **Voorbeeldbedragen**

De voorbeeldbedragen zijn de bestedingen die een vergelijkbaar huishouden met een vergelijkbaar inkomen gemiddeld doet aan de verschillende uitgavenposten. Een deel van de voorbeeldbedragen wordt afgeleid uit het Budgetonderzoek van het CBS. Deze bedragen zijn dus afhankelijk van zowel de huishoudsamenstelling als het inkomen. Bij hogere inkomens is er meer vrijheid om uitgaven te kiezen, en huishoudens vullen dat op hun eigen manier in. We werken daarom bij de voorbeeldbedragen ook niet met pakketten aan goederen en diensten, maar alleen met bedragen per uitgavenpost. Bij dit onderzoek is dit het hoogste bestedingsniveau. Feitelijk zijn er ook huishoudens die meer uitgeven dan de voorbeeldbedragen: voorbeeldbedragen geven immers het gemiddelde weer, en individuele huishoudens kunnen meer of minder uitgeven.

### **Normbedragen**

De normbedragen liggen precies tussen de basisbedragen en de voorbeeldbedragen in. Deze normbedragen vormen de grondslag voor de regelingen met betrekking tot de maximale hypotheek. Huishoudens met een maximale hypotheek moeten voor hun overige uitgaven bezuinigen ten opzichte van de voorbeeldbedragen, maar houden meer over dan alleen de basisbedragen. Als mensen extra inkomen krijgen, is de helft beschikbaar voor hogere woonlasten, en de andere helft voor overige uitgaven.

In figuur 1 is schematisch weergegeven hoe de methode van betaalbaarheid werkt. De bovenste lijn geeft het besteedbaar inkomen weer. De drie blauwe lijnen geven de drie verschillende niveaus voor de overige uitgaven weer. Bij de linker (rode) pijl kunnen uit het besteedbaar inkomen de woonlasten en de basisbedragen niet betaald worden. We zeggen dan dat de betaalbaarheid onder de basisbedragen ligt. Bij de rechter (groene) pijl kunnen uit het besteedbaar inkomen zowel de woonlasten als de voorbeeldbedragen voor de overige uitgaven betaald worden. We zeggen dan de betaalbaarheid boven de voorbeeldbedragen ligt. Op dezelfde manier duiden we de gele en de oranje situatie.

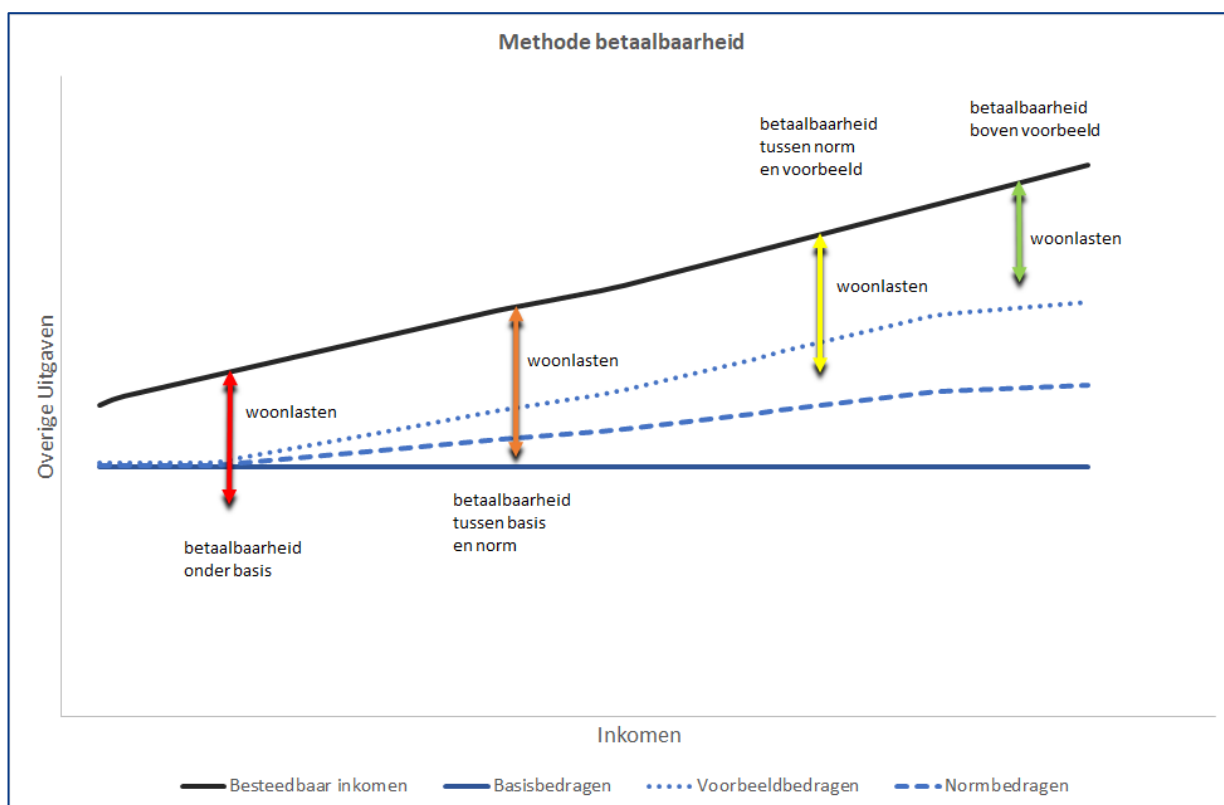
De financiële positie is zeer kwetsbaar als het inkomen ontoereikend is om de basisbedragen te kunnen betalen. Als de voorbeeld- of normbedragen niet betaald kunnen worden dan zijn er vaak nog mogelijkheden om te bezuinigen om zo toch rond te kunnen komen. Het niet kunnen betalen van voorbeeld- of normbedragen hoeft niet direct te leiden tot financiële kwetsbaarheid, terwijl het niet kunnen betalen van de basisbedragen een serieus probleem vormt.

In figuur 1 is de betaalbaarheid beter bij hogere inkomens. Dat hoeft uiteraard geen standaard te zijn. Een huishouden met een laag inkomen en lage woonlasten kan qua betaalbaarheid boven de voorbeeldbedragen uitkomen. Evenzo kan een huishouden met een hoog inkomen en hoge woonlasten onder de basisbedragen terechtkomen. Huishoudens met dezelfde huur kunnen voor verschillende inkomens een ander effect hebben.

Sommige huishoudens hebben dus niet voldoende inkomen om alle noodzakelijke uitgaven te kunnen doen. Bepaalde uitgaven zijn dan niet betaalbaar. Maar het is meestal niet mogelijk om aan te geven welke uitgavenpost dan niet betaalbaar is. Alle gespecificeerde

uitgaven zijn immers noodzakelijk. Met evenveel reden kan gezegd worden dat de huur voor het huishouden niet betaalbaar is, als dat gezonde voeding voor het huishouden niet betaalbaar is.

Ook bij het zoeken naar oplossingen voor deze huishoudens is het belangrijk dit onderscheid in het achterhoofd te houden. De betaalbaarheid voor huurders kan grofweg op drie manieren verbeterd worden: door een hoger inkomen, door lagere woonlasten of door lagere overige uitgaven.



Figuur 1: Methode betaalbaarheid

## 4. De financiële positie van kwetsbare groepen

### 4.1 Inleiding

In dit hoofdstuk kijken we naar de financiële positie van de kwetsbare groepen zoals we die in hoofdstuk 2 hebben geïdentificeerd. Eerst wordt ingegaan op de huishoudbudgetten en vervolgens op de betaalbaarheid.

### 4.2 Huishoudbudgetten

Zoals toegelicht in hoofdstuk 2 geven we inzicht in het huishoudbudget met voorbeeldbegrotingen. Achtereenvolgens bespreken we de begrotingen op bijstandsniveau en bij parttime minimumloon ter hoogte van 130 procent van de bijstandsnorm.

#### Bijstandsniveau

In tabel 1 staat de begroting met basisbedragen bij een inkomen op bijstandsniveau. Af te lezen valt dat een alleenstaande op bijstandsniveau met een huur ter hoogte van de kwaliteitskortingsgrens € 59 per maand overhoudt nadat alle uitgaven uit het basispakket inclusief sociale participatie zijn gedaan. Een alleenstaande ouder met twee kinderen heeft op bijstandsniveau een overschot van € 174 per maand. Een paar met twee kinderen heeft op bijstandsniveau een tekort van € 9 per maand nadat alle basisbedragen zijn gedaan.

Tabel 1: Begroting met basisbedragen bij een inkomen op bijstandsniveau (2020)

Begrotingspost	Alleenstaand	Alleenstaand 2 kinderen	Paar 2 kinderen
<b>INKOMEN</b>			
Bijstandsuitkering incl. vakantietoeslag	1.053	1.053	1.503
Zorgtoeslag	104	104	199
Huurtoeslag	199	199	199
Kinderbijslag	0	195	195
Kindgebonden budget	0	468	202
Kinderopvangtoeslag	0	0	0
<b>Totaal besteedbaar inkomen</b>	<b>1.356</b>	<b>2.019</b>	<b>2.298</b>
<b>UITGAVEN</b>			
Huur	432	432	432
Energie en water	102	154	165
Lokale lasten	0	0	0
Telefoon, televisie, internet	59	63	74
Zorgverzekering	149	149	298
Overige verzekeringen	20	24	32
Onderwijs	0	53	53
Kinderopvang	0	0	0
Contributies en abonnementen	22	52	71
Vervoer	25	62	87
<b>Totaal vaste lasten</b>	<b>809</b>	<b>989</b>	<b>1.212</b>



Kleding en schoenen	51	117	162
Inventaris en onderhoud	90	109	124
Verplicht eigen risico zorgverzekering	32	32	64
Zelfzorgmiddelen	6	6	12
Vrijetijdsuitgaven	42	77	95
<b>Totaal reserveringsuitgaven</b>	<b>220</b>	<b>341</b>	<b>457</b>
Voeding	214	394	481
Overige huishoudelijke uitgaven	54	121	157
<b>Totaal huishoudelijke uitgaven</b>	<b>268</b>	<b>515</b>	<b>638</b>
<b>Totaal uitgaven</b>	<b>1.297</b>	<b>1.845</b>	<b>2.307</b>
<b>Overschot/tekort bij basisbedragen</b>	<b>59</b>	<b>174</b>	<b>-9</b>

Naast de minimale uitgaven uit het basispakket wordt het saldo in de begrotingen beïnvloed door de kosten voor sociale participatie. Vooral voor grotere gezinnen kunnen deze uitgaven snel oplopen. Het Nibud vindt het belangrijk dat iedereen ongeacht het huishoudinkomen kan deelnemen aan de samenleving. Daarom hebben we in de begroting de minimale kosten voor sociale participatie opgenomen.

Gemeenten vinden het ook belangrijk dat gezinnen met lage inkomens kunnen deelnemen aan sociale activiteiten. In het gemeentelijk minimabeleid zit daarom vaak een vergoeding voor uitgaven in verband met sport en cultuur. Dit gemeentelijk minimabeleid verschilt per gemeente en is niet opgenomen in de begrotingen in dit onderzoek, maar zorgt wel voor een verbetering van de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen. Voor een goede beoordeling van de financiële positie van de huishoudens in dit onderzoek moet dit in gedachten worden gehouden.

Er is wel rekening gehouden met kwijschelding voor de lokale lasten. En zoals aangegeven in hoofdstuk 2 is er ook rekening mee gehouden dat er gebruik wordt gemaakt van landelijke toeslagen.

### **Parttime minimumloon**

Bij de begrotingen op bijstandsniveau hebben we gekeken naar de overschotten en tekorten van de basisbedragen. Deze bedragen zijn onafhankelijk van het inkomen, maar wel afhankelijk van de huishoudsamenstelling. Bij parttime minimumloon ligt het huishoudinkomen hoger. Daarom kijken we hier naar de voorbeeldbedragen. Deze zijn in tegenstelling tot de basisbedragen wel inkomensafhankelijk. We veronderstellen dat huishoudens met een hoger inkomen aan sommige posten meer zullen uitgeven dan huishoudens op bijstandsniveau.

In tabel 2 staan de begrotingen bij een inkomen ter hoogte van 130 procent van de bijstandsnorm weergegeven. Vergeleken met de basisbedragen bij een inkomen op bijstandsniveau is zichtbaar dat de voorbeeldbedragen met name hoger zijn voor contributies en abonnementen, vervoer en vrijetijdsuitgaven. Dit zijn uitgaven waar meer aan wordt uitgegeven als het inkomen dat toelaat. Sommige van deze uitgaven hebben meer het karakter van luxe, terwijl andere uitgaven meer noodzakelijk zijn. Vervoerskosten bijvoorbeeld zijn vaak hoger in verband met woon-werkverkeer. Deze worden niet altijd door de werkgever vergoed en zijn daarom opgenomen in de begroting.

Tabel 2: Begroting met voorbeeldbedragen bij een inkomen van 130 procent bijstandsnorm (2020)

Begrotingspost	Alleenstaand	Alleenstaand 2 kinderen	Paar 2 kinderen
<b>INKOMEN</b>			
Bijstandsuitkering incl. vakantietoeslag	1.318	1.429	1.954
Zorgtoeslag	104	104	137
Huurtoeslag	240	330	224
Kinderbijslag	0	195	195
Kindgebonden budget	0	468	202
Kinderopvangtoeslag	0	350	0
<b>Totaal besteedbaar inkomen</b>	<b>1.662</b>	<b>2.876</b>	<b>2.712</b>
<b>UITGAVEN</b>			
Huur	538	634	634
Energie en water	105	163	169
Lokale lasten	45	60	60
Telefoon, televisie, internet	64	74	79
Zorgverzekering	149	149	298
Overige verzekeringen	25	42	39
Onderwijs	0	46	53
Kinderopvang	0	365	0
Contributies en abonnementen	33	81	79
Vervoer	94	200	141
<b>Totaal vaste lasten</b>	<b>1.053</b>	<b>1.814</b>	<b>1.552</b>
Kleding en schoenen	61	138	165
Inventaris en onderhoud	94	127	131
Verplicht eigen risico zorgverzekering	32	32	64
Zelfzorgmiddelen	6	6	12
Vrijtijdsuitgaven	118	222	148
<b>Totaal reserveringsuitgaven</b>	<b>311</b>	<b>525</b>	<b>520</b>
Voeding	214	394	481
Overige huishoudelijke uitgaven	83	142	160
<b>Totaal huishoudelijke uitgaven</b>	<b>297</b>	<b>536</b>	<b>641</b>
<b>Totaal uitgaven</b>	<b>1.661</b>	<b>2.875</b>	<b>2.713</b>
<b>Overschot/tekort bij voorbeeldbedragen</b>	<b>1</b>	<b>1</b>	<b>-1</b>

## 4.3 Betaalbaarheid

### 4.3.1 Bijstandsniveau

Op bijstandsniveau zagen we in tabel 1 dat een paar met twee kinderen een tekort op de begroting heeft bij een huur ter hoogte van de kwaliteitskortingsgrens. Dat betekent dat deze huur niet zonder meer betaalbaar is naast alle overige minimale uitgaven, tenzij daarin tegemoetgekomen wordt via gemeentelijk minimabeleid.

Voor een alleenstaande is met een overschot van € 59 per maand bij een huur ter hoogte van de kwaliteitskortingsgrens een hogere huur mogelijk. Voor een alleenstaande ouder met twee kinderen is dat met een overschot van € 174 per maand ook het geval.

### 4.3.2 Parttime minimumloon

Bij parttime minimumloon zien we dat de veelvoorkomende huur niet zorgt voor tekorten op de begroting. De huur ligt in deze gevallen iets onder de aftoppingsgrens. Als gekeken wordt welke ruimte er nog is volgens de methode van betaalbaarheid zoals toegelicht in hoofdstuk 3, dan zien we dat er voor alleenstaanden nog € 108 per maand resteert bovenop de normbedragen. Voor een alleenstaande met 2 kinderen is dat € 385 en voor een paar met 2 kinderen € 71 per maand.

Tabel 3: Betaalbaarheid basis-, voorbeeld- en normbedragen in 2020 bij parttime minimumloon (bedragen in euro's per maand)

Begrotingspost	Alleenstaand	Alleenstaand 2 kinderen	Paar 2 kinderen
<b>Totaal besteedbaar inkomen</b>	1.662	2.876	2.712
<b>Huur</b>	538	634	634
<b>Totaal overige uitgaven</b>			
Basis	910	1.473	1.935
Voorbeeld	1.123	2.241	2.079
Norm	1.016	1.857	2.007
<b>Overschot/tekort</b>			
Basis	214	769	143
Voorbeeld	1	1	-1
Norm	108	385	71

### 4.3.3 Een hogere huur

In het voorgaande zijn we uitgegaan van een bepaalde huur. Hieronder is weergegeven hoe de betaalbaarheid eruitziet bij verschillende huurniveaus.

#### **Bijstandsniveau**

Uit tabel 4 blijkt dat op bijstandsniveau een alleenstaande een tekort heeft bij een huur vanaf de aftoppingsgrens en daarmee zijn de basisbedragen niet volledig betaalbaar. Een alleenstaande met 2 kinderen heeft meer ruimte en kan nog alle basisbedragen betalen bij een huur ter hoogte van de liberalisatiegrens. Een paar met 2 kinderen kan bij een huur ter hoogte van de kwaliteitskortingsgrens al niet alle basisbedragen betalen, dus ook niet bij een hogere huur. Bij een huur boven de liberalisatiegrens is er geen huurtoeslag en ontstaan er grote tekorten.

Tabel 4: Betaalbaarheid basisbedragen in 2020 op bijstandsniveau (bedragen in euro's per maand)

Huurniveaus	Alleenstaand	Alleenstaand 2 kinderen	Paar 2 kinderen
Kwaliteitskortingsgrens	59	174	-9
Aftoppingsgrens	-6	94	-89
Liberalisatiegrens	-77	20	-163
Net boven liberalisatiegrens (€ 800)	-508	-393	-576

### Parttime minimumloon

Bij parttime minimumloon kijken we naar de betaalbaarheid van de normbedragen. In de begrotingen hebben we gekeken naar een huur die iets onder de aftoppingsgrens ligt. De betaalbaarheid bij een huur vanaf de aftoppingsgrens is daarom iets minder.

Uit tabel 5 blijkt dat bij een huur ter hoogte van de liberalisatiegrens de normbedragen voor een alleenstaande nog net betaalbaar zijn. Voor een paar met 2 kinderen is dat niet het geval. Voor hen resteert een tekort van € 13 ten opzichte van de normbedragen. Bij een huur boven de liberalisatiegrens zijn de tekorten ten opzichte van de normbedragen groter. Voor een alleenstaande en een paar met 2 kinderen zijn dan ook de basisbedragen niet betaalbaar.

Tabel 5: Betaalbaarheid normbedragen in 2020 bij parttime minimumloon (bedragen in euro's per maand)

Huurniveaus	Alleenstaand	Alleenstaand 2 kinderen	Paar 2 kinderen
Kwaliteitskortingsgrens	145	456	142
Aftoppingsgrens	80	376	61
Liberalisatiegrens	8	302	-13
Net boven liberalisatiegrens (€ 800)	-394	-111	-319

### Een hoger inkomen

Een huur boven de liberalisatiegrens is dus niet betaalbaar voor huishoudens met een laag inkomen. Hieronder staat hoe het zit met de betaalbaarheid van een dergelijke huur bij een hoger inkomen.

Af te lezen valt dat voor een alleenstaande met een modaal inkomen (bruto € 36.500 in 2020) een huur van € 1.000 nog net betaalbaar is op basis van de normbedragen. Een eenoudergezin met 2 kinderen heeft meer ruimte en houdt daarnaast nog € 147 over. Een paar met 2 kinderen waarvan 1 partner werkt tegen een modaal inkomen, komt € 152 tekort bij een huur van € 800. Als beide partners werken en allebei het minimumloon verdienen, dan blijft er bij een huur van € 1.000 nog € 70 over.

Tabel 6: Betaalbaarheid normbedragen in 2020 bij een modaal inkomen (bedragen in euro's per maand)

Huurniveaus	Alleenstaand	Alleenstaand 2 kinderen	Paar 2 kinderen	Paar 2 kinderen
	1x modaal	1x modaal	1x modaal*	2x minimumloon**
800	201	347	-152	270
900	101	247	-252	170
1000	1	147	-352	70

\* 1 partner met een modaal inkomen. \*\* beide partners met volledig minimumloon

#### **4.3.4 Passend toewijzen**

Per 1 januari 2016 is de wet voor toewijzen van huurwoningen door corporaties aangepast. Hierbij wordt extra aandacht gegeven aan de laagste inkomens. In de praktijk komt het erop neer dat huishoudens met een laag inkomen maximaal een huur ter hoogte van de aftoppingsgrens krijgen toegewezen.

Uit bovenstaande valt op te maken dat niet alle huurders met een laag inkomen een huur ter hoogte van de aftoppingsgrens kunnen betalen.

Op bijstandsniveau geldt dat bijvoorbeeld voor een alleenstaande en een paar met 2 kinderen. In die situaties ontstaat een tekort van respectievelijk € 6 en € 89. Tegemoetkomingen vanuit gemeentelijk minimabeleid kunnen hier voor een verbetering van de betaalbaarheid zorgen, maar die zijn over het algemeen onvoldoende om het hele tekort op te vullen dat zich voordoet bij een paar met 2 kinderen.

Bij parttime minimumloon hebben de voorbeeldhuishoudens in dit rapport nog ruimte ten opzichte van de normbedragen bij een huur ter hoogte van de aftoppingsgrens.

Passend toewijzen knelt dus vooral als dat betekent dat huishoudens met een bijstandsuitkering, of een inkomen net daarboven, een huur ter hoogte van de aftoppingsgrens hebben.

#### **4.4 Conclusie**

In dit hoofdstuk hebben we gekeken naar het huishoudbudget van huurders met een laag inkomen. Uit deze beschouwing is gebleken dat alleenstaande huurders met een bijstandsuitkering elke maand weinig overhouden. Alleenstaande ouders hebben dankzij de relatief hoge toeslagen meer bestedingsruimte. Paren met kinderen met een bijstandsuitkering hebben een tekort op de begroting.

Huurders met een inkomen net boven de bijstandsnorm hebben meer bestedingsruimte ten opzichte van de basisbedragen dan op bijstandsniveau. Dit betekent dat zij financieel gezien minder kwetsbaar zijn. Zij kunnen daarom een huur hoger dan de kwaliteitskortingsgrens over het algemeen dragen.

Financieel minder kwetsbaar betekent echter niet dat huishoudens ook kunnen rondkomen van dit inkomen. Dit hangt onder andere af van het individuele uitgavenpatroon van een huishouden. Zo is er bijvoorbeeld geen rekening gehouden met hoge persoonlijk onvermijdbare uitgaven als zorgkosten of afbetalingen.

In het volgende hoofdstuk gaan we in op de ontwikkeling van de financiële positie van kwetsbare huurders in de periode 2010-2020.

## 5. Ontwikkeling financiële positie

### 5.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk hebben we gekeken naar het huishoudbudget van huurders met een laag inkomen. We hebben gezien dat vooral huurders met een bijstandsuitkering weinig ruimte hebben. In dit hoofdstuk staat de ontwikkeling van verschillende inkomsten- en uitgavenposten in de afgelopen tien jaar centraal. Grote posten, zoals de huur en de zorg worden apart bekeken. De ontwikkeling van de overige uitgaven wordt in zijn geheel onderzocht. Door te kijken naar zowel het inkomen als de uitgaven kunnen uitspraken gedaan worden over de ontwikkeling van de betaalbaarheid van het hele huishoudbudget.

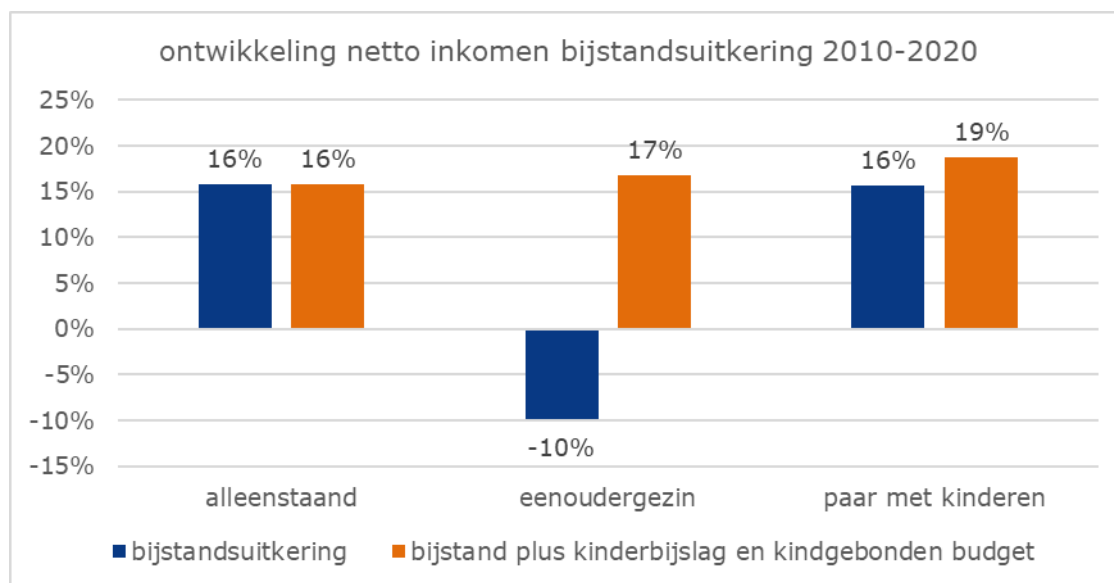
### 5.2 Inkomen

In figuren 2 en 3 staan de inkomensontwikkelingen in de periode 2010-2020 voor respectievelijk bijstandsniveau en parttime minimumloon. Beide inkomens zijn inclusief vakantietoeslag. Daarnaast geven we ook inzicht in de inkomensontwikkeling als we rekening houden met de ontwikkeling van de kindgebonden toeslagen. Huur- en zorgtoeslag worden verderop in deze paragraaf apart behandeld.

#### Bijstandsniveau

Op bijstandsniveau is het netto inkomen gestegen met 16 tot 19 procent.

Wat opvalt is de daling van de bijstandsuitkering voor een eenoudergezin. Dit heeft te maken met de hervorming van de kindregelingen tussen 2010 en 2015, waarbij onder andere de bijstandsnorm voor alleenstaande ouders is verlaagd en het kindgebonden budget is verhoogd. Hierdoor is de stijging van het netto inkomen inclusief kinderbijslag en kindgebonden budget van eenoudergezinnen meer in lijn met de stijging van het netto inkomen bij de andere huishoudtypen.



Figuur 2: Ontwikkeling bijstandsuitkering inclusief vakantietoeslag, 2010-2020

## Parttime minimumloon

Het bruto minimumloon is over de periode 2010 tot en met 2020 met 17,5 procent gestegen.

Tabel 7: Bruto minimumloon 2010, 2015 en 2020 (bedrag per maand excl. vakantietoeslag)

	2010	2015	2020	2010-2020
Minimumloon januari	1.407,60	1.508,80	1.653,60	17,5%

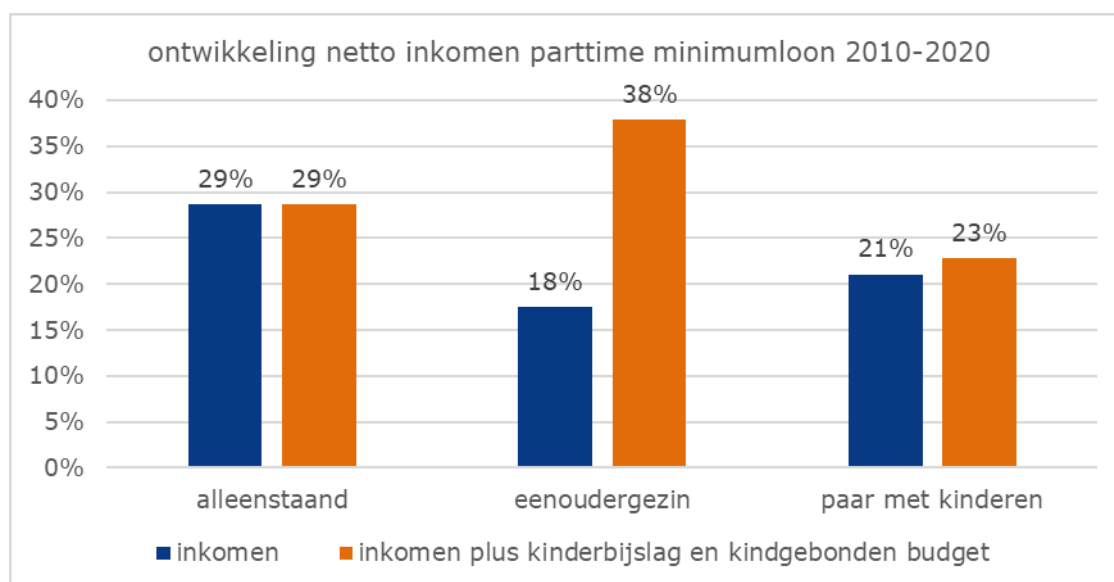
Het minimumloon is iets minder hard gestegen dan de gemiddelde cao-lonen, die over de periode 2010-2020 18,7 procent zijn gestegen<sup>4</sup>. Voor de zekerheid houden we voor de voorbeeldsituaties in dit onderzoek de stijging van het minimumloon aan.

In figuur 3 staat weergegeven hoe het netto inkomen zich heeft ontwikkeld.

Het netto inkomen van alleenstaanden is met 29 procent gestegen. Dat is dus meer dan de bruto loonontwikkeling (17,5 procent). Dit wordt veroorzaakt door lastenverlichting voor deze groep, die in die periode heeft plaatsgevonden.

Het netto inkomen van eenoudergezinnen is in de periode 2010-2020 met 18 procent relatief weinig gestegen. Dit komt door de eerder genoemde hervorming van de kindregelingen in combinatie met het gegeven dat niet alle heffingskortingen verzilverd kunnen worden. Als naast het netto inkomen ook rekening wordt gehouden met de kinderbijslag en het kindgebonden budget, dan is de stijging met 38 procent vrij fors.

Het netto inkomen inclusief kinderbijslag en kindgebonden budget van een paar met 2 kinderen is met 23 procent weliswaar harder gestegen dan de bruto loonstijging van 17,5 procent, maar is achtergebleven bij de netto inkomensstijging van alleenstaanden en eenoudergezinnen. Dit komt onder andere door de afbouw van de uitbetaling van de algemene heffingskorting.



<sup>4</sup> <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-arbeidsmarkt/ontwikkeling-cao-lonen#:~:text=Tussen%202010%20en%20het%20derde%20kwartaal%20van%202020,de%20ontwikkelingen%20voor%20de%20drie%20sectoren%20meer%20uiteen.>

Figuur 3: Ontwikkeling inkomen 130 procent bijstand, 2010-2020

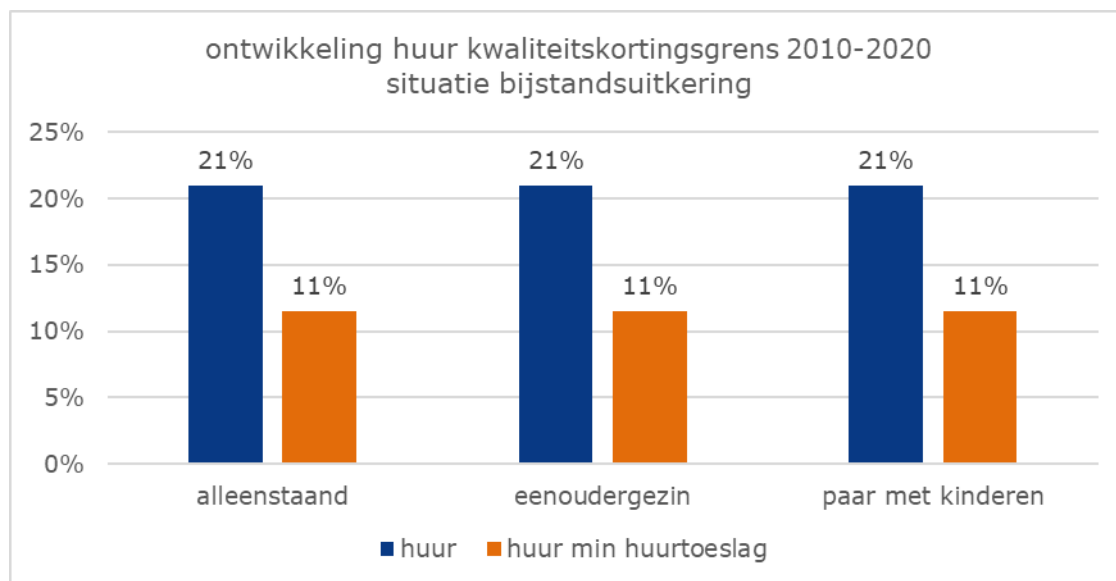
### 5.3 Uitgaven

In deze paragraaf gaan we dieper in op ontwikkelingen aan de uitgavenkant. Eerst bespreken we veranderingen in de huur en de huurtoeslag. Daarna doen we hetzelfde voor de zorgkosten in relatie tot de zorgtoeslag. Vervolgens komt de ontwikkeling van het totaal van de overige uitgaven aan bod.

#### 5.3.1 Huur

##### Bijstandsniveau

De huur wordt voor huishoudens met een laag inkomen gedeeltelijk gecompenseerd door de huurtoeslag. Op bijstandsniveau gaan we uit van een huur op de kwaliteitskortingsgrens. De kwaliteitskortingsgrens is met 21 procent iets minder hard gestegen dan de gemiddelde huur in de sociale sector (29 procent). De huurtoeslag voor een huur tot de kwaliteitskortingsgrens is sinds 2010 relatief hard gestegen (34 procent). Op bijstandsniveau zorgt dat ervoor dat de huur min huurtoeslag sinds 2010 is gestegen met 11 procent. De huur is in dit geval minder hard gestegen dan het netto inkomen.



Figuur 4: Ontwikkeling huur kwaliteitskortingsgrens 2010-2020, situatie bijstandsuitkering

##### Parttime minimumloon

De huurtoeslag bij een hoger inkomen of een hogere huur heeft zich anders ontwikkeld. De gemiddelde huur in de sociale huursector is sinds 2010 met 29 procent gestegen. In de periode 2010-2015 was de stijging met 17 procent groter dan in de stijging van 9 procent in de periode 2015-2020.



### **Gemiddelde huurstijging 2010-2020**

Voor de huren van de voorbeeldhuishoudens met parttime minimumloon maken we gebruik van de gemiddelde huurstijging over de afgelopen 10 jaar zoals het CBS die publiceert. Vanaf 2015 maakt het CBS onderscheid in de huurontwikkeling voor sociale en particuliere verhuur. Ook is vanaf 2015 de huurontwikkeling in- en exclusief harmonisatie gepubliceerd. Tot 2015 is alleen een algemene huurontwikkeling gepresenteerd inclusief harmonisatie en niet uitgesplitst naar soort verhuurder. Om de huur in 2010 te bepalen, moeten we gebruik maken van deze algemene huurontwikkeling inclusief harmonisatie. Voor het vaststellen van de huur in 2020 zijn meer mogelijkheden. Voor een goede vergelijkbaarheid met eerdere jaren kiezen we ook voor de periode 2015-2020 voor een huurontwikkeling inclusief harmonisatie. Wel kijken we naar de huurontwikkeling specifiek binnen de sociale verhuur.

In tabel 8 staat deze huurverhoging weergegeven. In totaal zijn de huren in de periode 2010-2020 gestegen met 29 procent.

Tabel 8: Huurverhoging vanaf 2010 (2015-2020 sociale verhuur incl. harmonisatie)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
huurverhoging	1,6	1,8	2,8	4,7	4,4	2,6	1,6	1,1	1,7	2,0	2,7

Bron: CBS

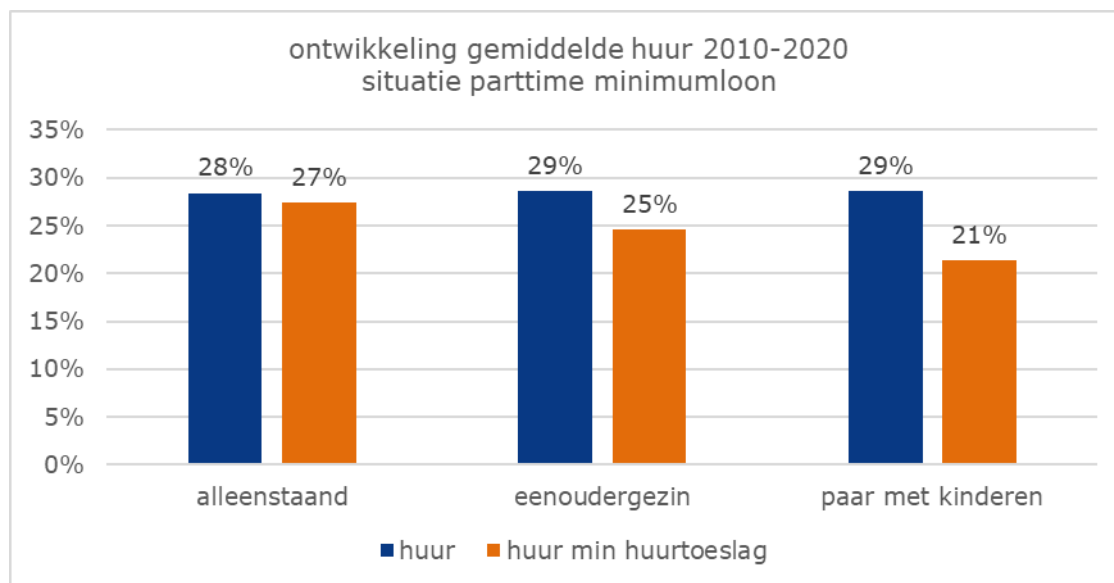
In figuur 5 staat de huurstijging in de periode 2010-2020 weergegeven voor de situatie parttime minimumloon.

Bij een alleenstaande met een inkomen van 130 procent van de bijstandsnorm in 2020 en een huur tussen de kortings- en aftoppingsgrens is de huurtoeslag sinds 2010 gestegen met 34 procent. Hierdoor is de huur min huurtoeslag met 27 procent sinds 2010 iets minder hard gestegen dan het netto inkomen dat met 28 procent is gestegen.

Bij een eenoudergezin met een inkomen van 130 procent van de bijstandsnorm zien we dat de huurtoeslag sinds 2010 met 33 procent iets minder hard gestegen is dan voor een alleenstaande. Dat komt deels doordat we voor het eenoudergezin een hogere huur hebben vastgesteld dan voor een alleenstaande en dat de huurtoeslag voor een hogere huur en een groter huishouden zich anders heeft ontwikkeld.

Dit zorgt voor een stijging van de huur min de huurtoeslag voor deze situatie van 25 procent. Dat is minder dan de stijging van het netto inkomen van 38 procent.

Bij een paar met kinderen met een inkomen van 130 procent van de bijstandsnorm is de huurtoeslag sinds 2010 gestegen met 45 procent. Hierdoor is de huur min huurtoeslag sinds 2010 met 21 procent iets minder hard gestegen dan het netto inkomen (23 procent).



Figuur 5: Ontwikkeling gemiddelde huur 2010-2020, situatie parttime minimumloon

### Regionale en individuele verschillen

Bij bovenstaande ontwikkelingen moet opgemerkt worden dat het hier om voorbeeldhuishoudens gaat. Voor individuele huishoudens en verschillende groepen kan de huur afwijken van de in dit onderzoek gehanteerde bedragen. Dit wordt mede veroorzaakt door de sector waarin iemand huurt, de regio waarin men woont en of men te maken heeft met extra huurverhogingen door een bewonerswissel of juist lage huurstijgingen kent doordat iemand al lang in dezelfde woning woont. We zijn daarnaast ook uitgegaan van een situatie met weinig eigen vermogen waardoor er recht op huurtoeslag bestaat. In de praktijk is dit niet altijd het geval.

### 5.3.2 Zorgkosten

Een andere uitgavenpost die sinds 2010 sterk gestegen is, zijn de zorgkosten. Onder de zorgkosten verstaan we de premie voor de basis- en aanvullende zorgverzekering (inclusief tandartsverzekering) en het verplichte eigen risico. Daarnaast is in het basispakket ook een bedrag opgenomen voor zelfzorgmiddelen. Die hebben zich niet anders ontwikkeld dan de gemiddelde prijsstijging en laten we daarom buiten beschouwing bij de bespreking van de ontwikkeling van de zorgkosten. We houden in dit onderzoek ook geen rekening met persoonlijk onvermijdbare uitgaven in verband met een specifieke zorgvraag, zoals eigen bijdragen en andere meerkosten.

We vinden het belangrijk dat huishoudens met een minimum inkomen goed verzekerd zijn om onverwachte uitgaven te kunnen opvangen. Daarom gaan we bij een laag inkomen uit van een relatief uitgebreide basis en aanvullende zorgverzekering. De gemiddelde gezamenlijke premie hiervoor bedroeg in 2010 € 119 en in 2020 € 149. Een stijging van 25 procent. Daarnaast gaan we er vanuit dat het volledige eigen risico gereserveerd wordt. Het verplichte eigen risico is sinds 2010 gestegen van € 165 naar € 385. Een stijging van 129 procent.

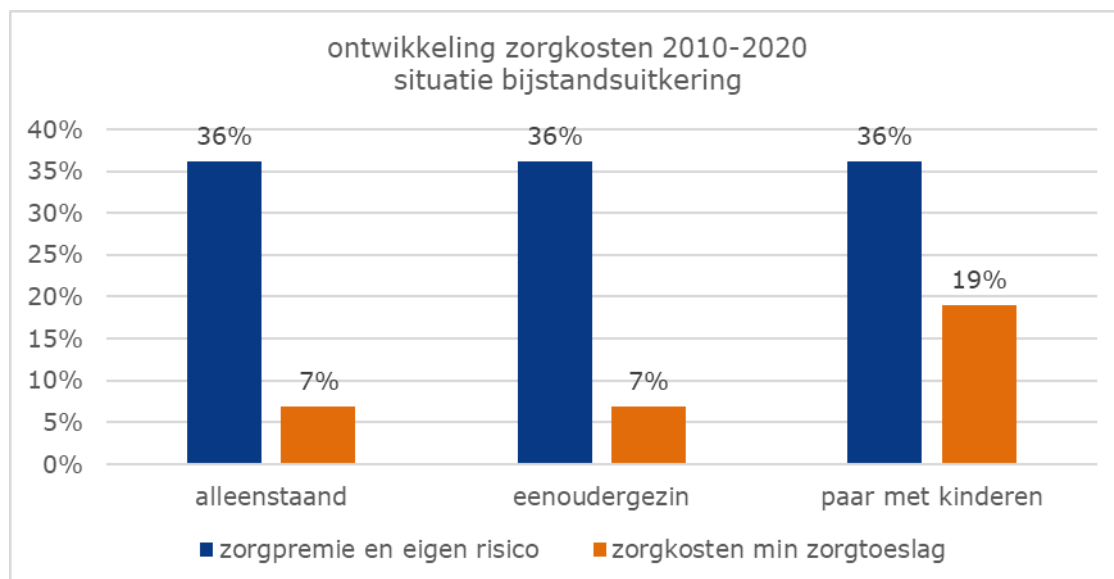
Deze zorgkosten zijn sinds 2010 met 36 procent harder gestegen dan de inkomsten.

### Bijstandsniveau

Via de zorgtoeslag komen huishoudens met een laag inkomen in aanmerking voor een tegemoetkoming in de zorgkosten. Voor alleenstaanden is de maximale zorgtoeslag sinds 2010 met 70 procent gestegen. Hierdoor zijn de zorgkosten min de zorgtoeslag op bijstandsniveau voor alleenstaanden en eenoudergezinnen met slechts 7 procent gestegen.

Voor paren is de maximale zorgtoeslag sinds 2010 met 54 procent minder hard gestegen dan voor alleenstaanden. Ook worden de zorgkosten voor paren minder gecompenseerd door de zorgtoeslag dan voor alleenstaanden, doordat zij twee keer het eigen risico opzij moeten zetten.

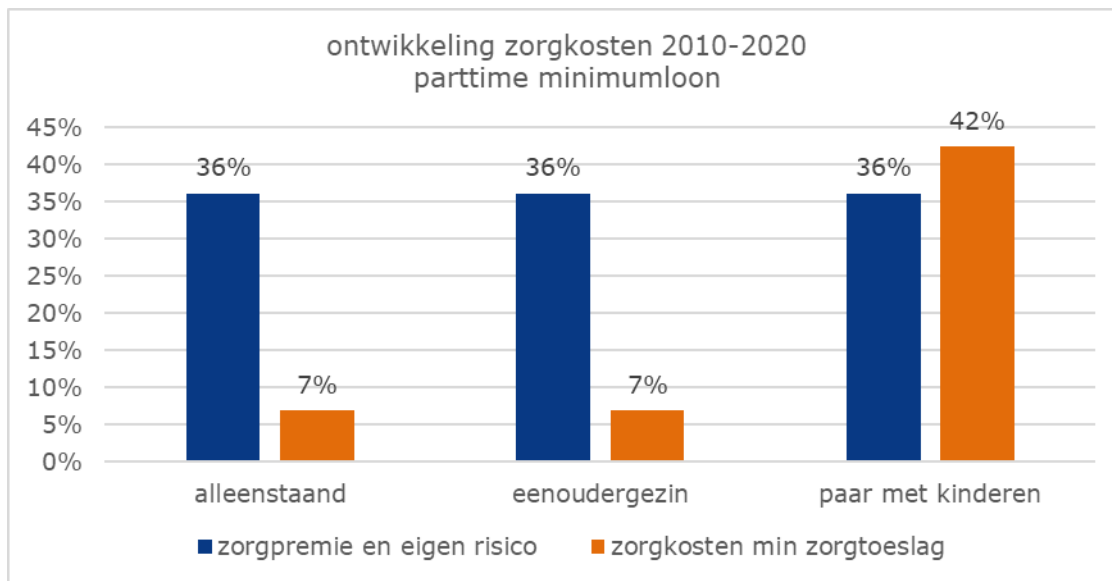
De zorgkosten min de zorgtoeslag zijn voor het paar met een bijstandsuitkering met 19 procent dan ook harder gestegen dan voor alleenstaanden en is hiermee gelijk aan de stijging van het netto inkomen.



Figuur 6: Ontwikkeling zorgkosten 2010-2020, situatie bijstandsuitkering

### Parttime minimumloon

Ook bij een inkomen van 130 procent van de bijstandsuitkering is zichtbaar dat de sterke stijging van de zorgkosten voor alleenstaanden en eenoudergezinnen meer is gecompenseerd door de zorgtoeslag dan voor paren. Dat komt doordat de zorgtoeslag vanaf één vaste inkomensgrens wordt afgebouwd en de bijstandsuitkering hoger is voor paren dan voor alleenstaanden. Dit betekent dat de zorgtoeslag voor paren eerder wordt afgebouwd. Hierdoor zijn voor paren de zorgkosten sinds 2010 per saldo met 42 procent gestegen. Dit is meer dan de inkomensstijging voor dit voorbeeldhuishouden.



Figuur 7: Ontwikkeling zorgkosten 130% bijstand, 2010-2020

### 5.3.3 Overige uitgaven

Bij de andere uitgaven in het huishoudbudget zien we weliswaar verschillende ontwikkelingen sinds 2010, maar zijn de stijgingen over het algemeen minder groot dan bij de huur en de zorgkosten.

#### Bijstandsniveau

Figuur 8 laat de ontwikkeling van het inkomen en de uitgaven zien op bijstandsniveau.

Als we kijken naar de basisbedragen, dan zien we voor een alleenstaande relatief grote stijgingen bij:

- Contributies en abonnementen (+26 procent);
- Telefoon, televisie, internet (+18 procent);
- Vervoer (+18 procent);
- Vrijtijdsuitgaven (+17 procent).

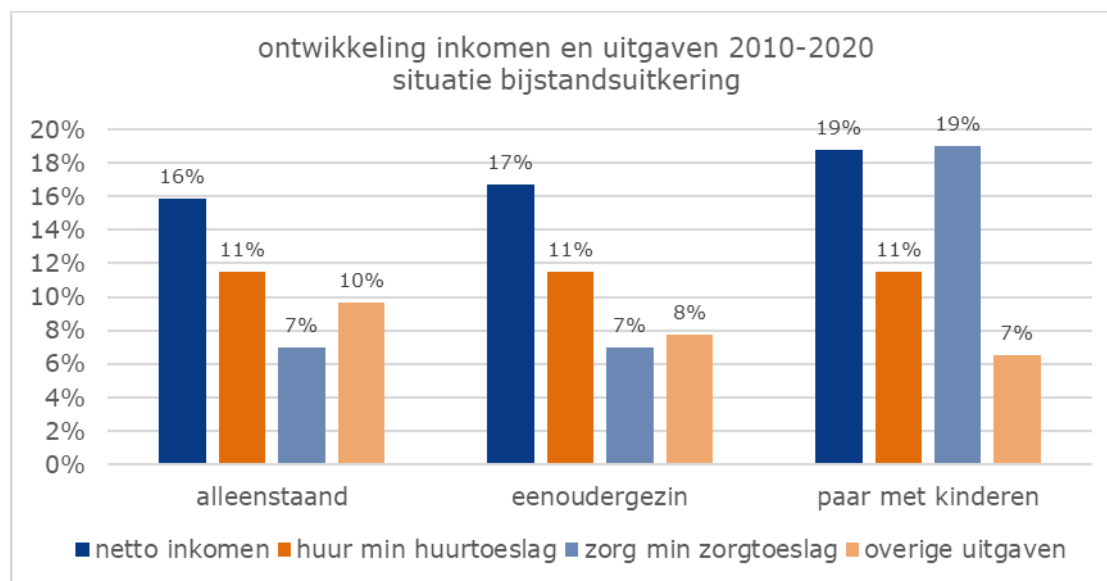
Deze posten zijn voor een alleenstaande harder gestegen dan de bijstandsuitkering, die met 16 procent is gestegen.

De stijgingen van contributies en abonnementen, vervoer en vrijtijdsuitgaven worden voor een alleenstaande enigszins gecompenseerd door een beperkte stijging van de huishoudelijke uitgaven (+8 procent) en bij de uitgavenposten kleding (+5 procent), inventaris en onderhoud (+2 procent) en overige verzekeringen (+5 procent). Deze beperkte stijgingen worden enerzijds veroorzaakt door pakketwijzigingen, bijvoorbeeld een nieuwe referentievoeding volgens de nieuwe Schijf van Vijf en anderzijds door beperkte prijsstijgingen voor eenvoudige huishoudelijke artikelen en kleding.

Bij de huishoudens met kinderen zijn bij dezelfde uitgavenposten als hierboven genoemd relatief sterke stijgingen zichtbaar. De stijgingen zijn procentueel nog iets groter door de kosten voor meer gezinsleden. Wat verder nog opvalt, is dat de onderwijskosten voor de kinderen met 71 procent relatief sterk zijn gestegen. Het gaat hier echter om een relatief beperkt bedrag dat weinig impact heeft op het maandbudget.

De minimale uitgaven aan telefoon, televisie en internet zijn met 18 procent voor alleenstaanden, 26 procent voor eenoudergezinnen en 48 procent voor paren met kinderen relatief sterk gestegen. Dat komt naast prijsstijgingen door maatschappelijke ontwikkelingen die hogere eisen stellen aan bereikbaarheid en toegang tot media.

Al met al zijn de minimale overige uitgaven uit het basispakket (zonder huur en zorg) voor een alleenstaande met in totaal 10 procent gestegen. Voor een eenoudergezin en een paar met kinderen is dat respectievelijk 8 procent en 7 procent.



Figuur 8: Ontwikkeling inkomen en uitgaven bijstandsuitkering, 2010-2020

### Parttime minimumloon

Op het inkomensniveau van 130 procent van de bijstandsnorm is de stijging van de totale overige uitgaven groter dan op bijstandsniveau. Dit komt omdat we op dit inkomensniveau uitgaan van de voorbeeldbedragen in plaats van de basisbedragen. Dat betekent dat de hoogte van sommige uitgaven afhangt van het inkomen. Op bijstandsniveau zijn de uitgaven inkomensafhankelijk.

De grootste verschillen zitten in de uitgaven voor sociale participatie zoals contributies, dagjes weg en vervoer. In paragraaf 5.2 zagen we dat het netto inkomen bij parttime minimumloon met 23 tot 38 procent harder is gestegen dan op bijstandsniveau (16 tot 19 procent).

Hierdoor is er meer ruimte ontstaan voor deze uitgaven. Deze ruimte wordt nog vergroot doordat de uitgaven voor huur (min huurtoeslag) minder hard zijn gestegen dan het netto inkomen. Voor alleenstaanden geldt dat ook voor de zorg (min zorgtoeslag).

Bij de overige uitgaven zijn dan ook forse stijgingen te zien. Zo zien we dat de uitgaven aan vervoer bij een alleenstaande met 129 procent heeft kunnen stijgen sinds 2010 en de vrijetijdsuitgaven kunnen in 2020 141 procent hoger zijn dan in 2010. Ook de ruimte voor overige huishoudelijke uitgaven is met 51 procent flink gestegen. In deze post zitten onder andere de kosten voor op bezoek gaan en bezoek ontvangen.

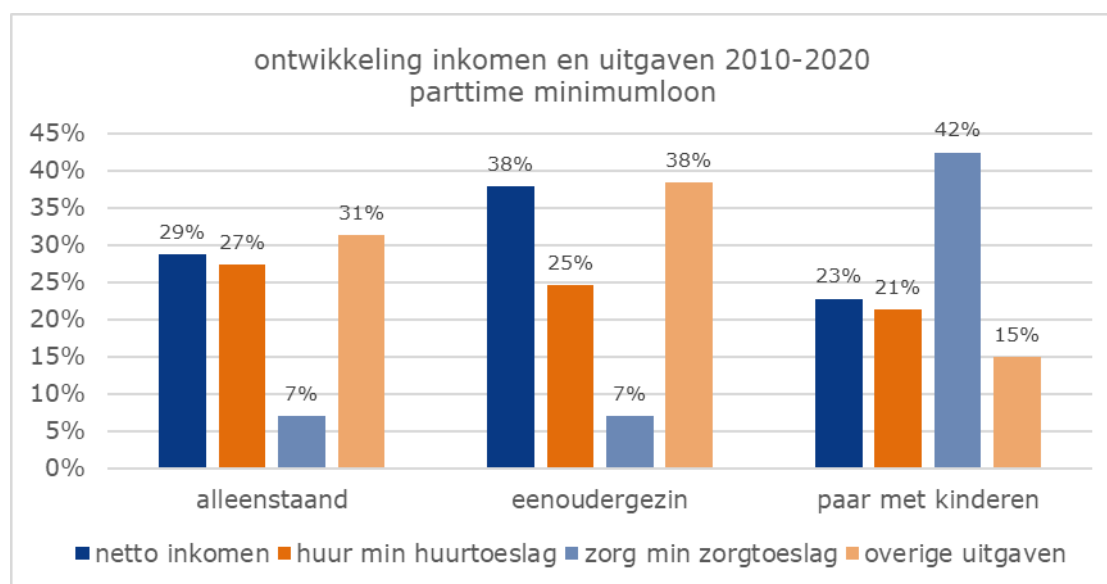
Ook bij het eenoudergezin zijn dergelijke stijgingen waarneembaar. Eenoudergezinnen hebben in de periode 2010-2020 de grootste netto inkomensstijging ervaren, waardoor er veel meer ruimte is ontstaan voor uitgaven voor sociale participatie.

Bij het paar met kinderen zijn de stijgingen van bovengenoemde posten minder groot, maar ook bij deze huishoudens zijn het de posten die in het budget het meest zijn toegenomen sinds 2010. In de begrotingen is te zien dat mensen meer geld uitgeven aan sociale participatie zodra het inkomen toeneemt. De minder grote stijging komt onder andere door de hogere uitgaven aan zorgkosten voor dit huishouden in vergelijking met de alleenstaande en de alleenstaande ouder.

De gemiddelde lokale lasten zijn met 18 procent voor alleenstaanden en 30 procent voor meerpersoonshuishoudens relatief sterk gestegen sinds 2010. Die stijging was vooral sterk in de periode 2010-2015. Het is hierbij belangrijk om op te merken dat het gaat om het gemiddelde bedrag in Nederland en dat er grote verschillen kunnen zijn per gemeente, zowel in hoogte van het bedrag als in de ontwikkeling ervan.

Mensen geven ook relatief meer geld uit aan overige verzekeringen zodra het inkomen stijgt. Te denken valt aan een rechtsbijstands- of een reisverzekering. Bij de alleenstaande en het paar met kinderen is deze post 32 tot 37 procent gestegen, bij het eenoudergezin is de stijging 91 procent. Wel blijft het aandeel van de post overige verzekeringen in het totale budget beperkt.

Figuur 9 toont de ontwikkeling van de inkomsten en uitgaven in de periode 2010-2020 voor de huishoudens op 130 procent van het bijstandsniveau.



Figuur 9: Ontwikkeling inkomens en uitgaven 130 procent bijstand, 2010-2020

#### 5.4 Betaalbaarheid

In het vorige hoofdstuk hebben we gekeken naar de betaalbaarheid. Daaruit bleek dat met name huurders met een bijstandsuitkering weinig bestedingsruimte hebben. In dit hoofdstuk hebben we gekeken naar de ontwikkeling van het inkomen en de uitgaven in

het huishoudbudget van huurders met een laag inkomen. Daaruit blijkt dat de inkomenspositie is verbeterd en dat de grote uitgaven in verband met de huur en de zorgkosten over het algemeen minder hard zijn gestegen. Hierdoor is er meer ruimte ontstaan voor overige uitgaven.

Hieronder bekijken we wat deze ontwikkeling heeft betekend voor de ontwikkeling van de betaalbaarheid.

### Bijstandsniveau

In de tabellen 9 tot en met 11 zijn de basisbedragen afgezet tegen het netto inkomen op bijstandsniveau. Hieruit valt op te maken hoe de betaalbaarheid van de basisbedragen zich heeft ontwikkeld.

Op bijstandsniveau zien we dat in de periode 2010-2015 de financiële positie is verslechterd. In de periode 2015-2020 zien we een duidelijke verbetering. Ook over de hele periode 2010-2020 is een duidelijke verbetering zichtbaar.

Tabel 9: Begroting alleenstaande bijstandsuitkering (bedragen in euro's)

Begrotingspost	2010	2015	2020
Totaal besteedbaar inkomen	1.118	1.212	1.356
Vaste lasten incl. huur	672	749	809
Reserveringsuitgaven	194	234	220
Huishoudelijke uitgaven	248	258	268
Overschot/tekort bij basisbedragen	4	-29	59

Tabel 10: Begroting alleenstaande ouder met twee kinderen bijstandsuitkering (bedragen in euro's)

Begrotingspost	2010	2015	2020
Totaal besteedbaar inkomen	1.679	1.805	2.019
Vaste lasten incl. huur	822	924	989
Reserveringsuitgaven	317	367	341
Huishoudelijke uitgaven	494	499	515
Overschot/tekort bij basisbedragen	46	15	174

Tabel 11: Begroting paar met twee kinderen bijstandsuitkering (bedragen in euro's)

Begrotingspost	2010	2015	2020
Totaal besteedbaar inkomen	1.877	2.034	2.298
Vaste lasten incl. huur	1.011	1.128	1.212
Reserveringsuitgaven	408	490	457
Huishoudelijke uitgaven	624	621	638
Overschot/tekort bij basisbedragen	-166	-205	-9

### Parttime minimumloon

In de situatie met een inkomen ter hoogte van 130 procent van de bijstandsnorm kijken we naar de betaalbaarheid van de normbedragen. In de tabellen 12 tot en met 14 staat dat weergegeven. Af te lezen valt dat de betaalbaarheid van de normbedragen is toegenomen.

Voor alleenstaanden is die toename vooral zichtbaar sinds 2015. In 2010 en in 2015 was er nog een overschot ten opzichte van de normbedragen van respectievelijk € 28 en € 30 per maand. In 2020 is dat opgelopen naar € 116.

Voor eenoudergezinnen is de betaalbaarheid zowel toegenomen in de periode 2010-2015 als in 2015-2020. In de eerste periode van € 150 naar € 260 en in de tweede periode naar € 385 per maand.

Voor paren met kinderen is de betaalbaarheid van de normbedragen in de periode 2010-2015 gedaald. Het tekort nam toe van € 61 naar € 146 per maand. In de periode sinds 2015 is de betaalbaarheid flink toegenomen naar € 71 per maand.

Tabel 12: Betaalbaarheid norm overige uitgaven 2010-2020, alleenstaand parttime minimumloon

	2010	2015	2020
Totaal besteedbaar inkomen	1.270	1.432	1.678
Huur	419	492	538
Totaal overige uitgaven (norm)	823	910	1.024
Overschot/tekort (norm)	28	30	116

Tabel 13: Betaalbaarheid norm overige uitgaven 2010-2020, eenoudergezin parttime minimumloon

	2010	2015	2020
Totaal besteedbaar inkomen	2.115	2.538	2.876
Huur	493	579	634
Totaal overige uitgaven (norm)	1.472	1.699	1.857
Overschot/tekort (norm)	150	260	385

Tabel 14: Betaalbaarheid norm overige uitgaven 2010-2020, paar met kinderen parttime minimumloon

	2010	2015	2020
Totaal besteedbaar inkomen	2.178	2.321	2.712
Huur	493	579	634
Totaal overige uitgaven (norm)	1.746	1.888	2.007
Overschot/tekort (norm)	-61	-146	71

Uit het bovenstaande valt op te maken dat de financiële positie van werkende huurders met een laag inkomen sinds 2015 flink is verbeterd. Hierbij spelen verschillende lastenverlichtingen een rol, waaronder de beperkte stijging van de gemiddelde huurprijzen in de sociale huursector.

## 5.5 Conclusie

In dit hoofdstuk hebben we de ontwikkelingen van het inkomen, de huur, de zorg en de totale overige uitgaven in kaart gebracht. We hebben hierbij gezien dat door de compensatie vanuit de zorg- en huurtoeslag de stijging van de huur en de zorgkosten relatief beperkt is gebleven voor huishoudens met een laag inkomen. De stijging van deze posten was lager dan de stijging van het inkomen. Zonder deze toeslagen zouden de huur en de zorg aanzienlijk stijgen.



De overige uitgaven zijn in totaal ook gestegen in de periode 2010-2020, maar zeker op bijstandsniveau bleef de stijging beperkt. De stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door algemene prijsstijgingen en in sommige gevallen door veranderingen in maatschappelijke ontwikkelingen.

De inkomensverbetering en de daarmee vergeleken beperkte stijging van de uitgaven voor huishoudens met een inkomen dat net iets boven bijstandsniveau ligt heeft geresulteerd in een verbetering van de koopkracht voor die groep.

Die koopkrachtverbetering heeft voor meer ruimte gezorgd voor uitgaven die niet minimaal noodzakelijk zijn. Hierbij zijn wel verschillen zichtbaar tussen verschillende huishoudtypen. De financiële positie van alleenstaanden en alleenstaande ouders is meer verbeterd dan die van paren met kinderen.

## 6. Conclusies eerste deel

Uit onderzoek van het Nibud uit 2019 bleek dat grote groepen huurders in de knel komen. Dat betrof vooral alleenstaande huurders en huurders met een laag inkomen. In dit rapport is gekeken naar het huishoudbudget van deze huurders. Zij vormen een kwetsbare groep die verhoogde betaalrisico's hebben.

Uit de begrotingen die zijn opgesteld voor huurders met een laag inkomen blijkt dat alleenstaande huurders met een bijstandsuitkering elke maand weinig overhouden. Alleenstaande ouders hebben dankzij de relatief hoge toeslagen meer bestedingsruimte. Paren met kinderen met een bijstandsuitkering hebben juist een negatieve bestedingsruimte.

Huurders met een inkomen net boven de bijstandsnorm hebben meer bestedingsruimte dan op bijstandsniveau.

Doordat huishoudens met een minimum inkomen zo weinig bestedingsruimte hebben, is het niet verwonderlijk dat er eerder geconcludeerd is dat de huishoudens in de knel zitten. Alhoewel er in de begrotingen rekening is gehouden met minimale uitgaven die een gezonde financiële situatie met zich meebrengen op lange termijn, is er geen rekening gehouden met uitgaven die niet in verhouding staan met een laag inkomen. Dat maakt dat veel huishoudens in werkelijkheid een minder goede financiële positie hebben dan blijkt uit de begrotingen in dit onderzoek.

In dit onderzoek is ook gekeken naar de ontwikkeling van het inkomen, de huur, de zorg en de totale overige uitgaven. Uit deze analyse blijkt dat door de compensatie vanuit de zorg- en huurtoeslag de stijging van de huur en de zorgkosten relatief beperkt is gebleven voor huishoudens met een laag inkomen. De stijging van deze posten was lager dan de stijging van het inkomen. Zonder deze toeslagen zouden de huur en de zorg aanzienlijk stijgen. De overige uitgaven zijn in totaal ook gestegen in de periode 2010-2020, maar zeker op bijstandsniveau bleef de stijging beperkt. De stijging wordt voornamelijk veroorzaakt door algemene prijsstijgingen en in sommige gevallen door veranderingen in maatschappelijke ontwikkelingen.

De ontwikkeling van de inkomsten en uitgaven hebben ook gezorgd voor een verbetering van de betaalbaarheid. De inkomenspositie is over het algemeen verbeterd.

De resultaten van de analyses in dit onderzoek duiden mogelijk op een verbetering van de situatie ten opzichte van 2018, het jaar waar naar gekeken is in het onderzoek uit 2019. Uit dat onderzoek bleek dat 800.000 huishoudens financieel in de knel zaten. Inmiddels moge duidelijk zijn dat de huidige economische omstandigheden de verbetering, voor zover die ook daadwerkelijk gerealiseerd is, in gevaar brengen. Het blijft daarom onverminderd van belang om huishoudens die vanwege hun financiële positie een kwetsbare groep vormen te ondersteunen en te faciliteren dat hun positie verbetert.

## 7. Deel 2: Beleidsopties

### 7.1 Inleiding

In dit tweede deel van dit rapport zijn een aantal beleidsopties uitgewerkt en is de impact hiervan zichtbaar gemaakt op de financiële positie van kwetsbare huurders. De beleidsopties zijn opgesteld door Aedes en Woonbond.

Bij de uitwerking van de beleidsopties kijken we naar het effect op de financiële positie van huishoudens. Dat doen we door te kijken naar de betaalbaarheid van het huishoudbudget bij een aantal huurniveaus. De betaalbaarheid op bijstandsniveau is afgezet tegen de basisbedragen en bij parttime minimumloon tegen de normbedragen. De normbedrag liggen over het algemeen iets boven de basisbedragen, al is het verschil bij een dergelijk laag inkomen vrij klein. We hebben de betaalbaarheid vergeleken met de huidige situatie. We kijken voornamelijk alleen naar de gevolgen voor het huishoudbudget en niet naar de macro-economische aspecten.

### 7.2 Opties

De beleidsopties zijn uitgewerkt voor dezelfde situaties als waarvoor in de voorgaande hoofdstukken is gekeken naar de financiële positie en de ontwikkeling daarvan. We kijken zoals aangegeven alleen naar de betaalbaarheid van het huishoudbudget en niet naar het macro-economische aspect. Om toch enig zicht te krijgen op de omvang van sommige beleidsopties is het zinvol om iets te weten over het aantal huishoudens met een laag inkomen.

Volgens het CBS waren er in 2019 ruim 521 duizend huishoudens met een inkomen tot 101 procent van het sociaal minimum, waarvan ruim 223 duizend vier jaar of langer een dergelijk inkomen hadden. Krap 775 duizend huishoudens hadden een inkomen tot 110 procent van het sociaal minimum., waarvan ruim 417 duizend vier jaar of langer een dergelijk inkomen hadden. Studentenuishoudens zijn hierin niet meegenomen.

Als er specifiek naar het aantal bijstandsuitkeringen wordt gekeken, dan betrof dat in 2019 ruim 455 duizend huishoudens. Het merendeel hiervan waren alleenstaanden (223 duizend) en eenoudergezinnen (113 duizend). Daarnaast waren er nog 34 duizend paren zonder kinderen en 72 duizend paren met kinderen met een bijstandsuitkering. Verder waren er nog ruim 341 duizend aan bijstand gerelateerde sociale voorzieningen (IOAW, IOW, Wajong, etc.).<sup>5</sup>

#### 7.2.1 Verhogen bijstand 10%/20%/30%/40%

Een verhoging van de bijstandsuitkering zorgt voor meer bestedingsruimte. We gaan er vanuit dat de inkomensgrenzen voor de toeslagen zodanig meebewegen dat die bij dit inkomen nog steeds maximaal zijn. Een verhoging met 10 procent zorgt voor een zodanige verbetering van de financiële positie dat voor alleenstaanden naast de minimale basisbedragen een huur ter hoogte van de liberalisatiegrens betaalbaar is. Voor paren met kinderen zorgt een verhoging van de bijstandsnorm met 10 procent ervoor dat naast de

---

<sup>5</sup> CBS Statline. Inkomens van huishoudens, inkomensbestanddelen, huishoudkenmerken: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/84493NED/table?ts=1612902047562>

minimale basisbedragen een huur ter hoogte van de aftoppingsgrens betaalbaar is. Bij een verhoging met 20 procent is voor hen een huur ter hoogte van de liberalisatiegrens betaalbaar.

Als we kijken naar de financiële positie van stellen met een bijstandsuitkering, dan zien we dat zij minder bestedingsruimte hebben dan alleenstaanden. Eén van de redenen hiervoor is dat de bijstandsnorm voor alleenstaanden 30 procent lager is dan voor stellen, terwijl de partner hogere kosten dan 30 procent met zich meebrengt. Een mogelijkheid om de inkomenssituatie van stellen met een bijstandsuitkering te verbeteren is het verhogen van de bijstandsnorm specifiek voor stellen. Nu krijgen zij twee keer 50 procent, terwijl een alleenstaande 70 procent krijgt.

Tabel 15: Effect verhoging met bijstand met 10, 20, 30 of 40 procent (situatie bijstand)

	Alleenstaand					Alleenstaand 2 kinderen					Paar 2 kinderen				
	0%	10%	20%	30%	40%	0%	10%	20%	30%	40%	0%	10%	20%	30%	40%
Kwaliteitskortingsgrens	<b>59</b>	164	270	375	480	<b>174</b>	279	385	490	595	<b>-9</b>	141	292	442	592
Aftoppingsgrens	<b>-6</b>	99	205	310	415	<b>94</b>	199	304	410	515	<b>-89</b>	61	211	362	512
Liberalisatiegrens	<b>-77</b>	28	134	239	344	<b>20</b>	125	230	336	441	<b>-163</b>	-13	137	288	438
Boven liberalisatiegrens (€ 800)	<b>-508</b>	-403	-297	-192	-87	<b>-393</b>	-288	-182	-77	28	<b>-576</b>	-426	-275	-125	25
Verskil t.o.v. 0%		105	211	316	421		105	211	316	421		150	301	451	601

### 7.2.2 Verhogen minimumloon 10%/20%/30%/40%

Een verhoging van de bijstandsuitkering kan door een verhoging van het wettelijk minimumloon en het referentieminimumloon. In een onderzoek voor FNV heeft het Nibud gekeken naar het effect van een verhoging van het minimumloon van € 10 naar € 14, oftewel een verhoging met 40 procent.

Als het bruto minimumloon verhoogd wordt met 40 procent, dan resulteert dat met de huidige belastingregels in een iets geringere toename van het netto inkomen (ongeveer 35 procent).

Een verhoging van het minimumloon met 40 procent zorgt voor een grote verbetering van de financiële positie. Dit komt deels doordat we ervan uit zijn gegaan dat de inkomensgrenzen voor de toeslagen meebewegen. Ook een verhoging met 10 procent zorgt voor een aanzienlijke verbetering als we kijken hoeveel extra er dan resteert ten opzicht van de norm overige uitgaven. Een alleenstaande die part time minimumloon verdient houdt bij een huur ter hoogte van de aftoppingsgrens nog € 80 over ten opzichte van de normbedragen. Bij een verhoging van het minimumloon stijgt dit naar € 210.

Als de inkomensgrenzen voor de toeslagen niet meebewegen met de verhoging van het minimumloon, dan heeft een verhoging vanzelfsprekend een kleiner effect op de financiële positie van huishoudens dan wanneer dit wel het geval is. Huishoudens worden hierdoor echter wel minder afhankelijk van toeslagen. Deze combinatie is hier niet verder uitgewerkt.

Tabel 16: Effect verhoging minimumloon met 10, 20, 30 en 40 procent (situatie parttime minimumloon)

	Alleenstaand					Alleenstaand 2 kinderen					Paar 2 kinderen				
	0%	10%	20%	30%	40%	0%	10%	20%	30%	40%	0%	10%	20%	30%	40%
Kwaliteitskortingsgrens	<b>161</b>	291	422	526	610	<b>456</b>	599	741	874	974	<b>142</b>	274	405	537	651
Aftoppingsgrens	<b>96</b>	226	357	461	545	<b>375</b>	518	660	793	893	<b>61</b>	193	324	456	570
Liberalisatiegrens	<b>24</b>	154	285	389	473	<b>301</b>	444	586	719	819	<b>-13</b>	119	250	382	496
Boven liberalisatiegrens (€ 800)	<b>-394</b>	-264	-133	-29	55	<b>-111</b>	32	174	307	407	<b>-319</b>	-187	-56	76	190
Vershil t.o.v. 0%		130	261	365	449		143	285	418	518		132	263	395	509

### 7.2.3 Afschaffen eigen risico zorgverzekering

We zien dat de zorgkosten voor huishoudens met een laag inkomen een vrij hoge uitgavenpost vormen op de begroting, ervan uitgaande dat er gebruik gemaakt wordt van een vrij uitgebreide zorgverzekering en dat er rekening wordt gehouden met onverwachte uitgaven (eigen risico). Een van de mogelijkheden om de zorgkosten te beperken is om het eigen risico af te schaffen. Dat scheelt een alleenstaande die het volledige eigen risico opmaakt € 32 per maand. Voor een stel is dat € 64. Deze maatregel is vrij generiek. D.w.z. dat ook hogere inkomens hiervan profiteren. Het voordeel pakt bovendien relatief ongunstig uit voor lagere inkomens, omdat het eigen risico onderdeel vormt van de zorgtoeslag. Het netto voordeel voor lage inkomens die de maximale zorgtoeslag ontvangen is daardoor ongeveer de helft van het verplichte eigen risico.

Het verlagen van de zorgkosten kan ook door het verhogen van de zorgtoeslag. Dit heeft als voordeel dat vooral lagere inkomens hiervan profiteren. Een verhoging van de zorgtoeslag met bijvoorbeeld het bedrag voor het verplichte eigen risico, zorgt voor een verbetering van huishoudens die het volledige eigen risico gebruiken. De verbetering is echter het grootst voor huishoudens die niet het (volledige) eigen risico gebruiken. Daarmee vormt deze optie wellicht niet de beste aanvliegeroute.

Het verlagen van de nominale premie zorgt voor een verbetering. Ook die is vrij generiek voor zowel lage als hoge inkomens.

Tabel 17: Effect afschaffen eigen risico zorgverzekering (situatie bijstand)

	Alleenstaand			Alleenstaand 2 kinderen			Paar 2 kinderen		
	minimaal eigen risico	verschil		minimaal eigen risico	verschil		minimaal eigen risico	Verschil	
	€ 385	€ 0		€ 385	€ 0		€ 385	€ 0	
Kwaliteitskortingsgrens	59	76	17	174	191	17	-9	26	35
Aftoppingsgrens	-6	11	17	94	111	17	-89	-54	35
Liberalisatiegrens	-77	-60	17	20	37	17	-163	-128	35
Boven liberalisatiegrens (€ 800)	-508	-491	17	-393	-376	17	-576	-541	35

Tabel 18: Effect afschaffen eigen risico zorgverzekering (situatie parttime minimumloon)

	Alleenstaand		Alleenstaand 2 kinderen		Paar 2 kinderen				
	minimaal eigen risico	verschil	minimaal eigen risico	verschil	minimaal eigen risico	verschil			
	€ 385	€ 0	€ 385	€ 0	€ 385	€ 0			
Kwaliteitskortingsgrens	161	178	17	456	473	17	142	177	35
Aftoppingsgrens	96	113	17	375	392	17	61	96	35
Liberalisatiegrens	24	41	17	301	318	17	-13	22	35
Boven liberalisatiegrens (€ 800)	-394	-377	17	-111	-94	17	-319	-284	35

#### 7.2.4 Verhoging kind gebonden budget (bij niet-alleenstaanden)

Vergeleken met eenoudergezinnen met een laag inkomen hebben stellen met kinderen weinig bestedingsruimte. Dat komt door de kosten van een extra volwassene in combinatie met een relatief lagere bijstandsnorm en lagere toeslagen. Stellen komen bijvoorbeeld niet in aanmerking voor de alleenstaande ouderkop in het kindgebonden budget. Die bedraagt maximaal € 270 per maand. Een verhoging van het kindgebonden budget voor stellen met dit bedrag zorgt voor een verbetering waardoor op bijstandsniveau een huur ter hoogte van de liberalisatiegrens betaalbaar is. Bij parttime minimumloon wordt ook een huur ter hoogte van de liberalisatiegrens betaalbaar.

Tabel 19: Effect verhogen kindgebonden budget voor paren met alleenstaande ouderkop (situatie bijstand)

	paar 2 kinderen		
	kindgebonden budget		verschil
	+ 0	+ aok	
Kwaliteitskortingsgrens	-9	261	270
Aftoppingsgrens	-89	181	270
Liberalisatiegrens	-163	107	270
Boven liberalisatiegrens (€ 800)	-576	-306	270

Tabel 20: Effect verhogen kindgebonden budget voor paren met alleenstaande ouderkop (situatie parttime minimumloon)

	paar 2 kinderen		
	kindgebonden budget		verschil
	+ 0	+ aok	
Kwaliteitskortingsgrens	142	412	270
Aftoppingsgrens	61	331	270
Liberalisatiegrens	-13	257	270
Boven liberalisatiegrens (€ 800)	-319	-49	270

In dit voorbeeld kijken we naar de financiële positie van gezinnen met twee kinderen. Een gezin met drie kinderen of meer heeft hogere kosten. Die kosten zijn over het algemeen hoger dan de kinderbijslag en het kindgebonden budget voor die kinderen. Daardoor hebben grote gezinnen met een laag inkomen over het algemeen weinig bestedingsruimte. Het kabinet heeft dit ook onderkent en ter compensatie per 1 januari 2021 het kindgebonden budget vanaf het derde kind fors verhoogd. Dit heeft gezorgd voor een verbetering van de financiële positie van deze huishoudens.

### 7.2.5 Verlagen huur huurders op bijstandsniveau naar kwaliteitskortingsgrens

Het verlagen van de huur van huurders met een bijstandsinkomen naar de kwaliteitskortingsgrens betekent dat alleenstaanden elke maand € 59 resteert naast de basisbedragen, waar bij de aftoppingsgrens en de liberalisatiegrens tekorten optreden. Eenoudergezinnen hebben geen tekort bij een huur ter hoogte van de liberalisatiegrens, maar houden wel maar € 20 over. Door deze maatregel blijft er elke maand € 174 over. Voor paren met kinderen resteert er naar de kwaliteitskortingsgrens en de basisbedragen een klein tekort van € 9. Hierbij moet opgemerkt worden dat hierbij nog geen rekening is gehouden met eventuele vergoedingen vanuit gemeentelijk minimabeleid. In de meeste gemeenten zijn de vergoedingen dusdanig dat een dergelijk tekort kan worden aangevuld. Bij een huur ter hoogte van de aftoppingsgrens is het tekort groter, namelijk € 89. Het is maar de vraag of dat een dergelijk tekort geheel kan worden opgevangen met tegemoetkomingen uit gemeentelijk minimabeleid.

Deze maatregel is mogelijk moeilijk te implementeren als specifiek de link wordt gelegd met de bijstandsuitkering. Er kan ook gekeken worden naar een bepaalde inkomensgrens. Maar de vraag is dan wat er moet gebeuren bij een inkomen boven die grens.

Tabel 21: Effect verlagen huur naar kwaliteitskortingsgrens (situatie bijstand)

	Alleenstaand		Alleenstaand 2 kinderen		Paar 2 kinderen	
	max. kortingsgrens		max. kortingsgrens		max. kortingsgrens	
	nee	ja	nee	ja	nee	ja
Kwaliteitskortingsgrens	59	59	174	174	-9	-9
Aftoppingsgrens	-6	59	94	174	-89	-9
Liberalisatiegrens	-77	59	20	174	-163	-9
Boven liberalisatiegrens	-508	59	-393	174	-576	-9
(€ 800)						

### 7.2.6 Generieke huurverlaging 5%/10%

Een huurverlaging van 10 procent betekent niet altijd een verbetering van de financiële situatie met 10 procent. Dat komt door de huurtoeslag. Op bijstandsniveau betekent een verlaging van de huur ter hoogte van de kwaliteitskortingsgrens dat de huurtoeslag evenredig daalt. De financiële situatie verandert hierdoor dus niet. Een korting van 10 procent op een huur van € 619 (de lage aftoppingsgrens) betekent een € 62 lagere huur. Op bijstandsniveau daalt de huurtoeslag hierdoor met € 41. Een verbetering van de financiële positie met € 21. Oftewel een reële huurdaling van 3,5 procent.

Tabel 22: Effect huurverlaging met 5 of 10 procent (situatie bijstandsniveau)

	Alleenstaand			Alleenstaand 2 kinderen			Paar 2 kinderen		
	uitgangs- situatie	huurverlaging		uitgangs- situatie	huurverlaging		uitgangs- situatie	huurverlaging	
		5%	10%		5%	10%		5%	10%
Kwaliteitskortingsgrens	<b>59</b>	59	59	<b>174</b>	174	174	<b>-9</b>	-9	-9
Aftoppingsgrens	<b>-6</b>	4	15	<b>94</b>	105	116	<b>-89</b>	-78	-67
Liberalisatiegrens	<b>-77</b>	-55	-33	<b>20</b>	56	93	<b>-163</b>	-127	-90
Boven liberalisatiegrens (€ 800)	<b>-508</b>	-468	-428	<b>-393</b>	-353	-313	<b>-576</b>	-536	-496
<b>Vershil t.o.v. 0%</b>									
Kwaliteitskortingsgrens		0	0		0	0		0	0
Aftoppingsgrens		10	21		11	22		11	22
Liberalisatiegrens		22	44		36	73		36	73
Boven liberalisatiegrens (€ 800)		40	80		40	80		40	80

Bij een inkomen boven bijstandsniveau is de reële huurdaling afhankelijk van de hoogte van de huur. Bij een huur ter hoogte van de kwaliteitskortingsgrens vertaalt een huurverlaging van 10 procent zich in een reële huurdaling van 3 procent. Bij een huur ter hoogte van de aftoppingsgrens is de reële huurdaling ongeveer 6 procent.

Tabel 23: Effect huurverlaging met 5 of 10 procent (situatie parttime minimumloon)

	Alleenstaand			Alleenstaand 2 kinderen			Paar 2 kinderen		
	uitgangs- situatie	huurverlaging		uitgangs- situatie	huurverlaging		uitgangs- situatie	huurverlaging	
		5%	10%		5%	10%		5%	10%
Kwaliteitskortingsgrens	<b>161</b>	160	161	<b>456</b>	456	456	<b>142</b>	142	142
Aftoppingsgrens	<b>96</b>	107	116	<b>375</b>	387	398	<b>61</b>	72	84
Liberalisatiegrens	<b>24</b>	46	68	<b>301</b>	338	375	<b>-13</b>	24	61
Boven liberalisatiegrens (€ 800)	<b>-394</b>	-354	-314	<b>-111</b>	-71	-31	<b>-319</b>	-279	-239
<b>Vershil t.o.v. 0%</b>									
Kwaliteitskortingsgrens		0	0		0	0		0	0
Aftoppingsgrens		11	21		12	23		11	23
Liberalisatiegrens		22	44		37	74		37	74
Boven liberalisatiegrens (€ 800)		40	80		40	80		40	80

### 7.2.7 Verhoog vergoeding huurtoeslag van 65 naar 75 procent

Het deel van de rekenhuur boven de kwaliteitskortingsgrens tot aan de aftoppingsgrens wordt voor 65 procent vergoed. De beleids optie ziet toe op het verhogen van dit percentage naar 75 procent.

Dit betekent een maximale vooruitgang van € 18 voor een alleenstaande met een huur ter hoogte van de lage aftoppingsgrens en de liberalisatiegrens. Voor een meerpersoonshuishouden is dat maximaal € 23.



Tabel 24: Effect verhoging tarief huurtoeslag 65 naar 75 procent (situatie bijstandsniveau)

	Alleenstaand			Alleenstaand 2 kinderen			Paar 2 kinderen		
	huurtoeslag		verschil	huurtoeslag		verschil	huurtoeslag		verschil
	65%	75%		65%	75%		65%	75%	
Kwaliteitskortingsgrens	59	59	0	174	174	0	-9	-9	0
Aftoppingsgrens	-6	12	18	94	116	22	-89	-67	22
Liberalisatiegrens	-77	-59	18	20	43	23	-163	-140	23
Boven liberalisatiegrens	-508	-508	0	-393	-393	0	-576	-576	0

(€ 800)

Tabel 25: Effect verhoging tarief huurtoeslag 65 naar 75 procent (situatie parttime minimumloon)

	Alleenstaand			Alleenstaand 2 kinderen			Paar 2 kinderen		
	huurtoeslag		verschil	huurtoeslag		verschil	huurtoeslag		verschil
	65%	75%		65%	75%		65%	75%	
Kwaliteitskortingsgrens	161	161	0	456	456	0	142	142	0
Aftoppingsgrens	96	114	18	375	398	23	61	84	23
Liberalisatiegrens	24	43	19	301	325	24	-13	10	23
Boven liberalisatiegrens	-394	-394	0	-111	-111	0	-319	-319	0

(€ 800)

### 7.2.8 Aanpassen huurtoeslaggrens

De bedoeling van deze optie is om huurders met een huur boven de huurtoeslaggrens ook toegang tot de huurtoeslag te geven, maar met 0% vergoeding boven de huurtoeslaggrens. Dit geeft huurders met lage inkomens en geliberaliseerde contracten toegang tot huurtoeslag.

Dit betekent een grote vooruitgang voor huurders met bijvoorbeeld een huur van € 800. De verbetering is echter niet dusdanig dat naast deze huur dan ook alle minimale basisbedragen betaalbaar zijn.

Tabel 26: Effect aanpassing op bijstandsniveau

	Alleenstaand			Alleenstaand 2 kinderen			Paar 2 kinderen		
	huurgrens		verschil	huurgrens		verschil	huurgrens		verschil
	wel	geen		wel	geen		wel	geen	
Boven liberalisatiegrens	-508	-140	368	-393	-43	350	-576	-226	350

(€ 800)

Tabel 27: Effect aanpassing op parttime minimumloon

	Alleenstaand			Alleenstaand 2 kinderen			Paar 2 kinderen		
	huurgrens		verschil	huurgrens		verschil	huurgrens		verschil
	wel	geen		wel	geen		wel	geen	
Boven liberalisatiegrens	-394	-38	356	-111	238	349	-319	-76	243

(€ 800)

Bij een hoger inkomen zal de betaalbaarheid ook verbeteren. Wel hangt dat af van de hoogte van de huur en het inkomen. Bij de huidige huurtoeslagregels is de basishuur voor een alleenstaande met een modaal inkomen € 950. De basishuur is het gedeelte van de

huur dat huurders zelf moeten betalen en waarvoor geen huurtoeslag mogelijk is. De basishuur is hoger naarmate het inkomen hoger is.

Dat betekent dat alleenstaanden met een modaal inkomen binnen de bestaande huurtoeslagberekening geen huurtoeslag krijgen, ook niet als de liberalisatiegrens wordt losgelaten.

Bij hetzelfde inkomen is de basishuur voor meerpersoonshuishoudens lager dan voor alleenstaanden. Bij een modaal inkomen is de basishuur € 582. Dat betekent dat meerpersoonshuishoudens met een modaal inkomen bij een huur vanaf de hoge aftoppingsgrens nog een klein beetje huurtoeslag krijgen. Bij twee keer modaal is dat niet meer het geval.

Tabel 28: Effect aanpassing op modaal inkomen

Huur	Alleenstaand			Alleenstaand 2 kinderen			Paar 2 kinderen		Paar 2 kinderen	
	huurgrens		verschil	huurgrens		verschil	huurgrens	verschil	huurgrens	verschil
	wel	geen		wel	geen		wel	geen	wel	geen
800	201	201	0	347	400	53				
900	101	101	0	247	300	53				
1000	1	1	0	147	200	53				

### Uitleg basishuur

De basishuur is dat deel van de huur dat huurders zelf moeten betalen. De basishuur is in 2020 minimaal € 232,65 per maand. Voor AOW-gerechtigden is de basishuur € 230,83 voor alleenstaanden en € 229,02 voor meerpersoonshuishoudens.

Vanaf een inkomen boven het minimumloon, neemt de basishuur stapsgewijs toe.

De basishuur is de normhuur plus € 16,94. De normhuur wordt berekend met behulp van een formule:

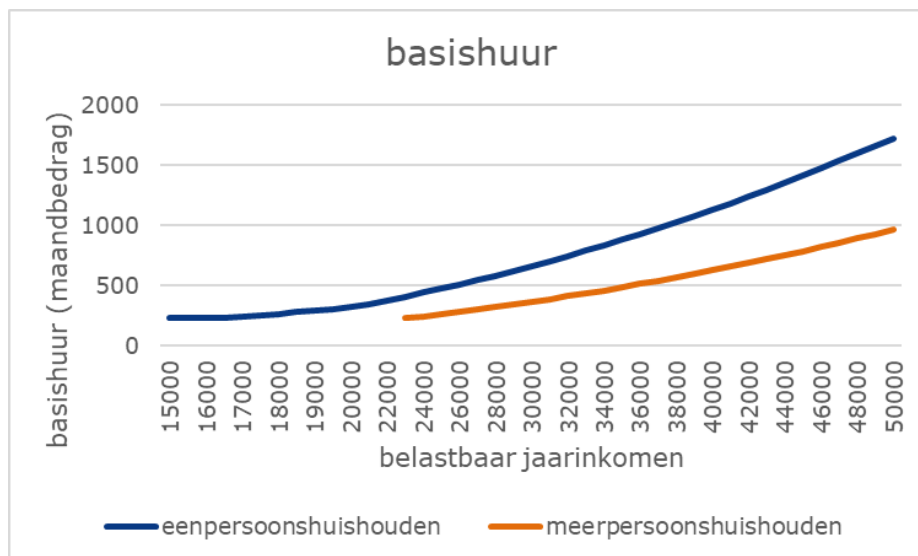
$$\text{Normhuur} = (a * \text{inkomen} * \text{inkomen}) + (0,002072354827 * \text{inkomen})$$

De parameters a en b verschillen per huishoudtype.

Voorbeeld:

Voor een meerpersoonshuishouden onder de AOW-leeftijd met een modaal inkomen bedraagt de basishuur € 580, namelijk:

$$16,94 + (0,000000367360 * 36500 * 36500) + (0,002072354827 * 36500) = 16,94 + 565,06 = 582$$



Figuur 10: basishuur

### 7.2.9 Afschaffen minimum basishuur

De basishuur kent een minimum. Dat is het gedeelte dat huishoudens altijd betalen (de eigen bijdrage), ook bij een laag inkomen. Het afschaffen van de minimum basishuur betekent dat lage inkomens tot de kwaliteitskortingsgrens geen eigen betaling hebben. Ook voor inkomens net boven het minimum betekent het een forse verlaging van de eigen betaling

Het afschaffen van de minimum basishuur leidt tot een forse verbetering van de financiële positie van huurders met een bijstandsinkomen. Hierdoor wordt een huur ter hoogte van de aftoppingsgrens en de liberalisatiegrens ook betaalbaar voor alleenstaanden en paren met kinderen.

Tabel 29: Effect afschaffen minimum basishuur (situatie bijstandsniveau)

	Alleenstaand		Alleenstaand 2 kinderen			Paar 2 kinderen			
	minimum basishuur		minimum basishuur		minimum basishuur		verschil		
	wel	niet	wel	niet	wel	niet			
Kwaliteitskortingsgrens	59	292	233	174	407	233	-9	224	233
Aftoppingsgrens	-6	188	194	94	329	235	-89	146	235
Liberalisatiegrens	-77	100	177	20	265	245	-163	82	245
Boven liberalisatiegrens	-508	-508	0	-393	-393	0	-576	-576	0

(€ 800)

Ook voor huurders die parttime minimumloon verdienen verbeterd de betaalbaarheid. Alleenstaanden met een huur ter hoogte van de liberalisatiegrens houden hierdoor veel

meer over en voor paren met kinderen wordt een dergelijke huur betaalbaar naast de normbedragen.

Tabel 30: Effect afschaffen minimum basishuur (situatie parttime minimumloon)

	Alleenstaand			Alleenstaand 2 kinderen			Paar 2 kinderen		
	minimum basishuur		verschil	minimum basishuur		verschil	minimum basishuur		verschil
	wel	niet		wel	niet		wel	niet	
Kwaliteitskortingsgrens	161	401	240	456	689	233	142	383	241
Aftoppingsgrens	96	339	243	375	611	236	61	306	245
Liberalisatiegrens	24	271	247	301	547	246	-13	339	352
Boven liberalisatiegrens (€ 800)	-394	-394	0	-111	-111	0	-319	-319	0

### 7.2.10 Gratis kinderopvang

Er gaan geluiden op om de kinderopvangtoeslag anders vorm te geven, bijvoorbeeld door het gratis maken van de kinderopvang voor een bepaald aantal dagen per week, of door het vragen van een eigen bijdrage. Het effect is natuurlijk afhankelijk van het gebruik van kinderopvang. In dit onderzoek is alleen rekening gehouden met kinderopvang in de situatie alleenstaande ouder met parttime minimumloon. Van alle situaties in dit rapport is het de situatie met de beste financiële positie. Het gratis maken van de kinderopvang heeft op dit inkomensniveau maar een klein effect, doordat het grootste deel van de kosten vergoed wordt door de kinderopvangtoeslag. Het grootste gewin in het gratis maken van kinderopvang zit hem voor lagere inkomens dan ook meer in het niet meer juist hoeven doorgeven van (wijzigingen in) het inkomen, dan in de hoogte van de toeslag. Bij hogere inkomens is ligt natuurlijk anders.

Tabel 31: Effect gratis kinderopvang (situatie parttime minimumloon)

	Alleenstaand 2 kinderen		
	gratis kinderopvang		verschil
	niet	wel	
Kwaliteitskortingsgrens	456	471	15
Aftoppingsgrens	375	390	15
Liberalisatiegrens	301	316	15
Boven liberalisatiegrens (€ 800)	-111	-96	15

## 7.3 Samenvatting beleidsopties

### Inkomensverhoging

Bij het uitwerken van de verschillende beleidsopties hebben we gezien dat de financiële positie van kwetsbare huurders het sterkst verbetert door een verhoging van het inkomen. Een verhoging van de bijstand met 10 procent zorgt er bij alleenstaanden en paren met kinderen voor dat een huur ter hoogte van de aftoppingsgrens betaalbaar wordt naast de basisbedragen. Een verhoging met 20 procent maakt een huur ter hoogte van de liberalisatiegrens betaalbaar voor paren met kinderen.

Een andere maatregel is het verhogen van de bijstandsnorm enkel voor paren met kinderen. Nu krijgen partners beide 50 procent van het minimumloon, terwijl alleenstaanden 70 procent krijgen.

Een verhoging van de bijstandsuitkering betreft een vrij groot aantal huishoudens. Een verhoging van de bijstandsuitkering voor enkel specifieke groepen vanzelfsprekend een kleiner aantal huishoudens. Een verhoging van de bijstandsnorm voor paren, betreft ongeveer een kwart van het totaal aantal bijstandsonvangers.

Huurders met een inkomen net boven het sociaal minimum (130 procent van de bijstandsnorm) hebben meer ruimte, maar bij een huur ter hoogte van de liberalisatiegrens is die ruimte voor alleenstaanden beperkt en voor paren met kinderen te beperkt. Een verhoging van het minimumloon met 10 procent maakt een dergelijke huur wel betaalbaar voor alleenstaanden naast de normuitgaven. Een verhoging van 20 procent bewerkstelligt hetzelfde voor paren met kinderen.

### **Inkomensverhoging specifiek voor paren met kinderen**

Een maatregel die specifiek de inkomenspositie van paren met kinderen met een laag inkomen kan verbeteren is de verhoging van het kindgebonden budget. Eenoudergezinnen hebben hier ook veel baat bij. Verhoging van het kindgebonden budget met hetzelfde bedrag als eenoudergezinnen krijgen komt overeen met een verhoging van het minimumloon met 20 procent. Dit resulteert in een dusdanige verbetering van de financiële positie dat naast de normbedragen ook een huur ter hoogte van de liberalisatiegrens betaalbaar is.

### **Kostenverlaging**

Een aantal beleidsopties zijn niet gericht op inkomensverhoging, maar op verlaging van bepaalde uitgaven. Bij dergelijke opties moet het de bedoeling zijn dat huishoudens die te maken hebben met relatief hoge uitgaven, specifiek worden gecompenseerd voor die uitgavenposten. Een generieke verlaging van de huur of van de zorgkosten is niet specifiek genoeg om huishoudens met een relatief hoge huur of relatief hoge zorgkosten tegemoet te komen.

### **Verlagen zorgkosten**

Eén van de uitgavenposten die voor veel mensen relatief aanzienlijk zijn, zijn de kosten voor zorg, de zorgpremie en het eigen risico. Eén beleidsoptie ziet toe op het verlagen van de zorgkosten door het afschaffen van het verplichte eigen risico. Omdat dit een vrij generieke maatregel is, kan er ook gedacht worden aan het verhogen van de zorgtoeslag. Hier hebben ook huishoudens met geen of lage zorgkosten profijt van.

### **Huurverlaging en aanpassing huurtoeslag**

Een verlaging van de huur wordt in veel gevallen gedeeltelijk tenietgedaan door een lagere huurtoeslag. Daarmee is de maatregel, vooral voor lagere inkomens met recht op huurtoeslag maar beperkt effectief.

Er is ook gekeken naar aanpassingen in de huurtoeslag. Bijvoorbeeld een verhoging van het tarief van 65 naar 75 procent. Ook dit heeft een relatief beperkt effect.

Beide opties hebben door de systematiek van de huurtoeslag alleen effect bij een huur tussen de kwaliteitskortingsgrens en de liberalisatiegrens.

Wanneer de basishuur (eigen bijdrage) in de huurtoeslag wordt afgeschaft, heeft dat een aanzienlijk groter effect dan een verhoging van het tarief van 65 naar 75 procent, of van een huurverlaging met 5 of 10 procent.

Een specifieke problematiek betreft huurders met een laag inkomen en een huur vanaf de liberalisatiegrens. Een beleidsoptie ziet toe op het verstrekken van huurtoeslag bij een huur boven de liberalisatiegrens (met 0 procent vergoeding vanaf die grens). Voor huurders met een laag inkomen betekent dit dat een dergelijke huur weliswaar niet volledig betaalbaar wordt naast de overige uitgaven, maar wel dat het beter betaalbaar wordt, om bijvoorbeeld korte perioden beter te kunnen overbruggen.

Binnen de huidige systematiek van de huurtoeslag betekent dit geen verbetering voor alleenstaanden met een hoger inkomen. Maar wel voor meerpersoonshuishoudens, die wellicht vaker te maken hebben met een hogere huur.

### **Afweging**

Er is een redelijk breed palet aan beleidsopties doorgerekend die de inkomenspositie van kwetsbare huurders kunnen verbeteren. V.w.b. orde van grootte van het effect op de financiële positie van kwetsbare huurders vallen ze als volgt in te delen:

- **€ 15 tot € 35:**
  - afschaffen eigen risico zorgverzekering
  - generieke huurverlaging met 10 procent
  - aanpassen huurtoeslag (65 naar 75 procent)
  
- **€ 100 (of meer):**
  - verhoging bijstand en/of minimumloon met 10 procent (of meer)
  - verhoging kindgebonden budget bij niet-alleenstaanden
  
- **Effect afhankelijk van hoogte huur:**
  - Vanaf huurtoeslaggrens ook toegang tot huurtoeslag
  - Verlaging huur op bijstandsniveau naar kwaliteitskortingsgrens

## **Bijlage 1 | Verantwoording uitgavencijfers**

Het Nibud gebruikt diverse bronnen voor de referentiecijfers. Hieronder volgt een korte verantwoording van keuzes en bronnen uitgesplitst naar het basispakket en de uitgaven voor sociale participatie.

De uitgavenpakketten worden in overleg met andere organisaties regelmatig aangepast. De prijzen van de pakketten worden elk jaar herijkt en zonodig aangepast.

### **Huur/hypotheek**

Voor de hoogte van de huur is aangesloten bij de Nibud referentiecijfers. Deze zijn bepaald op basis van het CBS Budgetonderzoek (2015)

Op bijstandsniveau hebben we gekozen voor een huur ter hoogte van de kwaliteitskortingsgrens, omdat een hogere huur niet altijd past binnen het huishoudbudget.

Bij een inkomen ter hoogte van 130 procent van de bijstandsnorm kiezen we voor een huur zoals die blijkt uit het meest recente Budgetonderzoek 2015 van het CBS. De huren (in 2015) zijn:

- Alleenstaand: € 492
- Eenoudergezin: € 579
- Paar met kinderen: € 579

De huren zijn vervolgens geïndexeerd met de gemiddelde huurstijging in de sociale huursector.

### **Energie**

Dit is 90 procent van de prijs van gemiddeld verbruik naar huishoudtype.

### **Lokale lasten**

Dit zijn de gemeentelijke- en waterschapshellingen.

### **Telefoon, televisie en internet**

Deze bedragen zijn gebaseerd op het bellen met een mobiele telefoon met een sim-only abonnement voor 100 tot 150 belminuten per maand met een databundel tot maximaal 500 MB, een basisabonnement voor internet en een basis digitaal televisie abonnement. We gaan er van uit dat iedereen in het huishouden van 12 jaar en ouder een eigen mobiele telefoon heeft.

### **Zorgverzekeringen**

Dit betreft de nominale premie van de basis- en aanvullende verzekering inclusief een tandartsverzekering. Voor de basisverzekering wordt uitgegaan van een naturaverzekering.

### **Overige verzekeringen**

Dit betreft een aansprakelijkheidsverzekering, een inboedelverzekering en voor volwassenen in huishoudens onder de pensioengerechtigde leeftijd een uitvaartverzekering.

## **Onderwijs**

Deze bedragen zijn gebaseerd op onderzoek van SEO, zoals gepubliceerd in de Schoolkostenmonitor 2018-2019. Het betreffen onder andere de vrijwillige ouderbijdrage, leermiddelen en gereedschappen, ICT-benodigdheden en kosten voor extra schoolactiviteiten.

## **Kinderopvang**

In dit onderzoek gaan we uit van kosten voor kinderopvang. Het betreft alleen de buitenschoolse opvang voor kinderen in de basisschoolleeftijd. We houden 3 dagen per week aan van 4 uur per keer. Dit komt neer op 52 uur per maand. Als uurtarief hanteren we het maximale uurtarief dat in 2020 voor kinderopvangtoeslag in aanmerking komt. Tenslotte gaan we er vanuit dat er minimaal 23 uur per week gewerkt wordt waardoor alle uren per maand in aanmerking komen voor kinderopvangtoeslag. In de begroting zijn zowel de kosten als de kinderopvangtoeslag apart opgenomen.

## **Contributies en abonnementen**

In het minimumpakket zijn voor elke volwassene in het huishouden de kosten voor een betaalrekening opgenomen. Daarnaast zijn er ook kosten voor sociale participatie, bijvoorbeeld de contributie voor een sportclub.

## **Vervoerskosten**

Voor ieder lid van het huishouden zijn dit de kosten van een fiets en de kosten voor stads- en streekvervoer met de bus. Hierbij is uitgegaan van een beperkte hoeveelheid vervoer per maand.

## **Kleding en schoenen**

Deze bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor kleding. Het gaat hierbij net als bij alle andere uitgavenposten om een goedkoop pakket met nieuwe artikelen. De bedragen zijn gebaseerd op de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

## **Inventaris en onderhoud**

Bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor inventaris en onderhoud. De bedragen zijn gebaseerd op de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en eigen onderzoek.

## **Niet-vergoede ziektekosten**

In het basispakket zitten kosten die elk huishouden heeft. De kosten betreffen de huisapotheek met pleisters, aspirines e.d. plus het bedrag dat een huishouden maximaal kwijt kan zijn aan het eigen risico van de zorgverzekering.

## **Vrijtijdsuitgaven**

Onder deze post vallen kosten voor bijvoorbeeld een vakantie, weekendje weg en uit eten gaan.

## **Voeding**

De bedragen zijn gebaseerd op de aanbevolen hoeveelheden voor een gezonde voeding van het Voedingscentrum en de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

## **Overige huishoudelijke uitgaven**

Deze post bestaat uit de volgende uitgavenposten:



### *Was- en schoonmaakmiddelen*

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

### *Persoonlijke verzorging*

Er is uitgegaan van een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

### *Diversen*

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon voor diverse uitgaven als een identiteitsbewijs.

## **Pakket voor sociale participatie**

Het bedrag dat overblijft nadat alle uitgaven uit het minimumpakket zijn gedaan, is bestemd voor vrije bestedingen, waaronder sociale participatie.

Als voorbeeld heeft het Nibud in samenwerking met het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) een pakket aan uitgaven voor sociale participatie opgesteld. De uitgavenposten waar rekening mee is gehouden staan hieronder weergegeven evenals de richtbedragen voor deze uitgavenposten. Het gaat hierbij om een voorbeeld van een invulling van activiteiten. Bij vakanties/uitgaan kan ook gedacht worden aan andere activiteiten zoals het bezoeken van een museum of zwembad.

### Uitgaven aan sociale participatie, bedrag per maand

	€
Contributies en abonnementen	
per kind 4 tot 12 jaar	12,00
per persoon vanaf 12 jaar	18,00
per huishouden	2,50
Bezoek ontvangen	
per persoon	9,00
per huishouden	12,00
Op bezoek gaan	
per persoon	6,00
Vakantie/uitgaan	
per persoon	18,00
per huishouden	24,00
Vervoer	
per kind 4 tot 12 jaar	2,50
per persoon vanaf 12 jaar	8,00

Bron: Hoff et al, SCP/Nibud, 2009, berekeningen Nibud, 2020

## Bijlage 2 | Begrotingen

<b>alleenstaande bijstand</b>	2010	2015	2020		2010-2015	2015-2020	2010-2020
<b>INKOMEN</b>							
bijstandsuitkering incl VT	909	961	1053		6%	10%	16%
vakantietoeslag	0	0	0				
zorgtoeslag	61	78	104		28%	33%	70%
huurtoeslag	148	173	199		17%	15%	34%
<b>TOTAAL INKOMEN</b>	<b>1118</b>	<b>1212</b>	<b>1356</b>		<b>8%</b>	<b>12%</b>	<b>21%</b>
<b>UITGAVEN</b>							
huur	357	403	432		13%	7%	21%
energie en water	89	94	102		6%	9%	15%
lokale lasten	0	0	0				
telefoon, televisie, internet	50	53	59		6%	11%	18%
zorgverzekering	119	133	149		12%	12%	25%
overige verzekeringen	19	18	20		-5%	11%	5%
onderwijs	0	0	0				
kinderopvang	0	0	0				
contributies en abonnementen	17	21	22		22%	4%	26%
vervoer	21	27	25		28%	-8%	18%
<b>VASTE LASTEN</b>	<b>672</b>	<b>749</b>	<b>809</b>		<b>11%</b>	<b>8%</b>	<b>20%</b>
kleding en schoenen	48	54	51		13%	-6%	5%
inventaris en onderhoud	88	102	90		16%	-12%	2%
eigen risico	14	31	32		121%	3%	129%
zelfzorgmiddelen	8	7	6		-13%	-14%	-25%
vrijetijdsuitgaven	36	40	42		12%	4%	17%
<b>RESERVERINGSUITGAVEN</b>	<b>194</b>	<b>234</b>	<b>220</b>		<b>21%</b>	<b>-6%</b>	<b>14%</b>
voeding	193	204	214		6%	5%	11%
overige huishoudelijke uitgaven	55	54	54		-1%	-1%	-2%
<b>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</b>	<b>248</b>	<b>258</b>	<b>268</b>		<b>4%</b>	<b>4%</b>	<b>8%</b>
<b>TOTAAL UITGAVEN</b>	<b>1114</b>	<b>1241</b>	<b>1297</b>		<b>11%</b>	<b>4%</b>	<b>16%</b>
<b>SALDO</b>	<b>4</b>	<b>-29</b>	<b>59</b>				

<b>alleenstaande parttime minimumloon,</b>	2010	2015	2020	2010-2015	2015-2020	2010-2020
<b>INKOMEN</b>						
netto loon incl VT	1024	1134	1318	11%	16%	29%
vakantietoelage						
zorgtoelage	61	78	104	28%	33%	70%
huurtoelage	185	220	240	19%	9%	30%
<b>TOTAAL INKOMEN</b>	<b>1270</b>	<b>1432</b>	<b>1662</b>	<b>13%</b>	<b>16%</b>	<b>31%</b>
<b>UITGAVEN</b>						
huur	419	492	538	17%	9%	28%
energie en water	90	96	105	7%	9%	17%
lokale lasten	38	43	45	13%	5%	18%
telefoon, televisie, internet	51	54	64	6%	19%	25%
zorgverzekering	119	133	149	12%	12%	25%
overige verzekeringen	19	18	25	-5%	39%	32%
onderwijs	0	0	0			
kinderopvang	0	0	0			
contributies en abonnementen	32	25	33	-22%	32%	3%
vervoer	41	42	94	2%	124%	129%
<b>VASTE LASTEN</b>	<b>809</b>	<b>903</b>	<b>1053</b>	<b>12%</b>	<b>17%</b>	<b>30%</b>
kleding en schoenen	48	55	61	15%	11%	27%
inventaris en onderhoud	94	105	94	12%	-10%	0%
eigen risico	14	31	32	121%	3%	129%
zelfzorgmiddelen	8	12	6	50%	-50%	-25%
vrijtijdsuitgaven	49	51	118	4%	131%	141%
<b>RESERVERINGSUITGAVEN</b>	<b>213</b>	<b>254</b>	<b>311</b>	<b>19%</b>	<b>22%</b>	<b>46%</b>
voeding	193	204	214	6%	5%	11%
overige huishoudelijke uitgaven	55	70	83	28%	19%	51%
<b>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</b>	<b>248</b>	<b>274</b>	<b>297</b>	<b>11%</b>	<b>8%</b>	<b>20%</b>
<b>TOTAAL UITGAVEN</b>	<b>1270</b>	<b>1431</b>	<b>1661</b>	<b>13%</b>	<b>16%</b>	<b>31%</b>
<b>SALDO</b>	<b>0</b>	<b>1</b>	<b>1</b>			

<b>eenoudergezin bijstand</b>	2010	2015	2020		2010-2015	2015-2020	2010-2020
<b>INKOMEN</b>							
bijstandsuitkering incl VT	1169	961	1053		-18%	10%	-10%
vakantietoelage	0	0	0				
kinderbijslag	172	168	195		-2%	16%	13%
kindgebonden budget	129	425	468		229%	10%	263%
zorgtoelage	61	78	104		28%	33%	70%
huurtoelage	148	173	199		17%	15%	34%
<b>TOTAAL INKOMEN</b>	<b>1679</b>	<b>1805</b>	<b>2019</b>		<b>8%</b>	<b>12%</b>	<b>20%</b>
<b>UITGAVEN</b>							
huur	357	403	432		13%	7%	21%
energie en water	145	158	154		9%	-3%	6%
lokale lasten	0	0	0				
telefoon, televisie, internet	50	55	63		10%	15%	26%
zorgverzekering	119	133	149		12%	12%	25%
overige verzekeringen	22	18	24		-18%	33%	9%
onderwijs	31	37	53		19%	43%	71%
kinderopvang	0	0	0				
contributies en abonnementen	43	50	52		17%	4%	22%
vervoer	55	70	62		27%	-11%	12%
<b>VASTE LASTEN</b>	<b>822</b>	<b>924</b>	<b>989</b>		<b>12%</b>	<b>7%</b>	<b>20%</b>
kleding en schoenen	115	123	117		7%	-5%	2%
inventaris en onderhoud	104	128	109		23%	-15%	5%
eigen risico	14	31	32		121%	3%	129%
zelfzorgmiddelen	18	12	6		-33%	-50%	-67%
vrijtijdsuitgaven	66	73	77		11%	5%	17%
<b>RESERVERINGSUITGAVEN</b>	<b>317</b>	<b>367</b>	<b>341</b>		<b>16%</b>	<b>-7%</b>	<b>8%</b>
voeding	400	391	394		-2%	1%	-2%
overige huishoudelijke uitgaven	94	108	121		14%	12%	28%
<b>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</b>	<b>494</b>	<b>499</b>	<b>515</b>		<b>1%</b>	<b>3%</b>	<b>4%</b>
<b>TOTAAL UITGAVEN</b>	<b>1633</b>	<b>1790</b>	<b>1845</b>		<b>10%</b>	<b>3%</b>	<b>13%</b>
<b>SALDO</b>	<b>46</b>	<b>15</b>	<b>174</b>				

<b>eenoudergezin, parttime minimum</b>	2010	2015	2020		2010-2015	2015-2020	2010-2020
<b>INKOMEN</b>							
netto loon incl VT	1216	1256	1429		3%	14%	18%
vakantietoelage							
kinderbijslag	172	168	195		-2%	16%	13%
kindgebonden budget	129	425	468		229%	10%	263%
kinderopvangtoelage	288	323	350				
zorgtoelage	61	78	104		28%	33%	70%
huurtoelage	249	288	330		16%	15%	33%
<b>TOTAAL INKOMEN</b>	<b>2115</b>	<b>2538</b>	<b>2876</b>		<b>20%</b>	<b>13%</b>	<b>36%</b>
<b>UITGAVEN</b>							
huur	493	579	634		17%	9%	29%
energie en water	148	166	163		12%	-2%	10%
lokale lasten	46	53	60		15%	13%	30%
telefoon, televisie, internet	55	63	74		15%	17%	35%
zorgverzekering	119	133	149		12%	12%	25%
overige verzekeringen	22	18	42		-18%	133%	91%
onderwijs	31	37	46		19%	24%	48%
kinderopvang	303	332	365				
contributies en abonnementen	36	63	81		75%	29%	125%
vervoer	46	117	200		154%	71%	335%
<b>VASTE LASTEN</b>	<b>1299</b>	<b>1561</b>	<b>1814</b>		<b>20%</b>	<b>16%</b>	<b>40%</b>
kleding en schoenen	115	126	138		10%	10%	20%
inventaris en onderhoud	114	142	127		25%	-11%	11%
eigen risico	14	31	32				
zelfzorgmiddelen	18	23	6		28%	-74%	-67%
vrijetijdsuitgaven	63	118	222		87%	88%	252%
<b>RESERVERINGSUITGAVEN</b>	<b>324</b>	<b>440</b>	<b>525</b>		<b>36%</b>	<b>19%</b>	<b>62%</b>
voeding	398	397	394		0%	-1%	-1%
overige huishoudelijke uitgaven	94	140	142		49%	1%	51%
<b>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</b>	<b>492</b>	<b>537</b>	<b>536</b>		<b>9%</b>	<b>0%</b>	<b>9%</b>
<b>TOTAAL UITGAVEN</b>	<b>2115</b>	<b>2538</b>	<b>2875</b>		<b>20%</b>	<b>13%</b>	<b>36%</b>
<b>SALDO</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>1</b>				

<b>paar met kinderen bijstand</b>	2010	2015	2020	2010-2015	2015-2020	2010-2020
<b>INKOMEN</b>						
bijstandsuitkering incl VT	1299	1373	1503	6%	9%	16%
vakantietoelage	0	0	0			
kinderbijslag	172	168	195	-2%	16%	13%
kindgebonden budget	129	171	202	33%	18%	57%
zorgtoelage	129	149	199	16%	34%	54%
huurtoelage	148	173	199	17%	15%	34%
<b>TOTAAL INKOMEN</b>	<b>1877</b>	<b>2034</b>	<b>2298</b>	<b>8%</b>	<b>13%</b>	<b>22%</b>
<b>UITGAVEN</b>						
huur	357	403	432	13%	7%	21%
energie en water	158	169	165	7%	-2%	4%
lokale lasten	0	0	0			
telefoon, televisie, internet	50	65	74	30%	14%	48%
zorgverzekeringen	238	266	298	12%	12%	25%
overige verzekeringen	30	28	32	-7%	14%	7%
onderwijs	31	37	53	19%	43%	71%
kinderopvang	0	0	0			
contributies en abonnementen	58	67	71	16%	6%	23%
vervoer	89	93	87	4%	-6%	-3%
<b>VASTE LASTEN</b>	<b>1011</b>	<b>1128</b>	<b>1212</b>	<b>12%</b>	<b>7%</b>	<b>20%</b>
kleding en schoenen	158	172	162	9%	-6%	3%
inventaris en onderhoud	115	147	124	28%	-16%	8%
eigen risico zorgverzekering	28	62	64	121%	3%	129%
zelfzorgmiddelen	26	19	12	-27%	-37%	-54%
vrijtijdsuitgaven	81	90	95	11%	6%	17%
<b>RESERVERINGSUITGAVEN</b>	<b>408</b>	<b>490</b>	<b>457</b>	<b>20%</b>	<b>-7%</b>	<b>12%</b>
voeding	483	472	481	-2%	2%	0%
overige huishoudelijke uitgaven	141	149	157	6%	5%	12%
<b>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</b>	<b>624</b>	<b>621</b>	<b>638</b>	<b>0%</b>	<b>3%</b>	<b>2%</b>
<b>TOTAAL UITGAVEN</b>	<b>2043</b>	<b>2239</b>	<b>2307</b>	<b>10%</b>	<b>3%</b>	<b>13%</b>
<b>SALDO</b>	<b>-166</b>	<b>-205</b>	<b>-9</b>			

<b>paar met kinderen, parttime mini</b>	2010	2015	2020	2010-2015	2015-2020	2010-2020
<b>INKOMEN</b>						
netto loon incl VT	1614	1773	1954	10%	10%	21%
vakantietoelage						
kinderbijslag	172	168	195	-2%	16%	13%
kindgebonden budget	129	139	202	8%	45%	57%
kinderopvangtoelage	0	0	0			
zorgtoelage	108	86	137	-20%	59%	27%
huurtoelage	155	155	224	0%	45%	45%
<b>TOTAAL INKOMEN</b>	<b>2178</b>	<b>2321</b>	<b>2712</b>	<b>7%</b>	<b>17%</b>	<b>25%</b>
<b>UITGAVEN</b>						
huur	493	579	634	17%	9%	29%
energie en water	162	169	169	4%	0%	4%
lokale lasten	46	52	60	13%	15%	30%
telefoon, televisie, internet	56	65	79	16%	22%	41%
zorgverzekering	238	266	298	12%	12%	25%
overige verzekeringen	30	28	39	-7%	39%	30%
onderwijs	31	37	53	19%	43%	71%
kinderopvang	0	0	0			
contributies en abonnementen	58	67	79	16%	18%	36%
vervoer	89	93	141	4%	52%	58%
<b>VASTE LASTEN</b>	<b>1203</b>	<b>1356</b>	<b>1552</b>	<b>13%</b>	<b>14%</b>	<b>29%</b>
kleding en schoenen	158	172	165	9%	-4%	4%
inventaris en onderhoud	130	147	131	13%	-11%	1%
eigen risico zorgverzekering	28	62	64	121%	3%	129%
zelfzorgmiddelen	26	19	12	-27%	-37%	-54%
vrijetijdsuitgaven	82	90	148	10%	64%	80%
<b>RESERVERINGSUITGAVEN</b>	<b>424</b>	<b>490</b>	<b>520</b>	<b>16%</b>	<b>6%</b>	<b>23%</b>
voeding	484	472	481	-2%	2%	-1%
overige huishoudelijke uitgaven	141	149	160	6%	7%	14%
<b>HUISHOUDELIJKE UITGAVEN</b>	<b>625</b>	<b>621</b>	<b>641</b>	<b>-1%</b>	<b>3%</b>	<b>3%</b>
<b>TOTAAL UITGAVEN</b>	<b>2252</b>	<b>2467</b>	<b>2713</b>	<b>10%</b>	<b>10%</b>	<b>20%</b>
<b>SALDO</b>	<b>-74</b>	<b>-146</b>	<b>-1</b>			

